

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

DZIAŁANIA Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz mniejszości romskiej w województwie małopolskim

Fot. Susana Vera/Reuters/Forum

RAPORT Z WIZYTACJI OSIEDLI ROMSKICH

Warszawa 2014

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Działania Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz mniejszości romskiej w województwie małopolskim

Raport z wizytacji osiedli romskich

Warszawa 2014

Działania Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz mniejszości romskiej w województwie małopolskim. Raport z wizytacji osiedli romskich

Autorzy:

Katarzyna Łakoma – Dyrektor Zespołu Prawa Administracyjnego i Gospodarczego w Biurze RPO,

Marcin Sośniak – główny specjalista w Zespole Prawa Administracyjnego i Gospodarczego BRPO,

Łukasz Kosiedowski – specjalista w Zespole Prawa Administracyjnego i Gospodarczego BRPO,

Kamila Gasiuk-Pihowicz – specjalista w Zespole Prawa Administracyjnego i Gospodarczego BRPO.

Wydawca:

Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
al. Solidarności 77, 00-090 Warszawa

Koncepcja edytorska:

Stanisław Ćwik, Jolanta Lipka-Wołoska

www.rpo.gov.pl

Infolinia Obywatelska 800 676 676

© Copyright by Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Warszawa 2014

ISBN 978-83-65029-04-1

Oddano do składu w grudniu 2014 r.

Podpisano do druku w grudniu 2014 r.

Nakład: 500 egz.

Projekt okładki:

Grażyna Dziubińska

Opracowanie DTP, korekta, druk i oprawa:

Agencja Reklamowo-Wydawnicza Arkadiusz Grzegorzczak

www.grzeg.com.pl

SPIS TREŚCI

Wprowadzenie	5
Część I. Raport z wizytacji osiedli romskich w Małopolsce	7
I. Sytuacja Romów w Małopolsce – raport z wizytacji	8
1. Limanowa – Koszary (gmina wiejska Limanowa)	8
2. Maszkowice (gmina Łącko)	16
3. Ochotnica Górna (gmina Ochotnica Dolna)	24
4. Krośnica (gmina Krościenko n. Dunajcem)	28
5. Czarna Góra (gmina Bukowina Tatrzańska)	31
6. Zadział (gmina Szaflary)	35
II. Wnioski i rekomendacje	40
1. Warunki bytowe i problem samowoli budowlanych	40
2. Trudności w realizacji obowiązku meldunkowego	41
3. Dostęp do pomocy społecznej i zatrudnienie	42
4. Dostęp do edukacji	42
5. Relacje z władzami lokalnymi i Policją	43
Część II. Przykładowe działania RPO na rzecz ochrony praw mniejszości romskiej	45
Załączniki. Wybrane odpowiedzi organów samorządowych na wystąpienia Rzecznika Praw Obywatelskich dotyczące wizytacji osiedli romskich w Małopolsce	51

Uwaga Autorów: Prezentowany raport oparty jest na wynikach wizytacji poświęconej warunkom, w jakich żyje część społeczności romskiej z grupy Bergitka Roma, przeprowadzonej przez pracowników Biura Rzecznika Praw Obywatelskich w dniach 21–23 października 2013 r. Raport przedstawia sytuację zastaną na miejscu i odzwierciedla aktualne warunki socjalno – bytowe na wybranych osiedlach romskich w Małopolsce.

Poczynione w trakcie wizytacji obserwacje, razem z wnioskami i rekomendacjami, przekazane zostały władzom gmin, dyrektorom właściwych miejscowo Powiatowych Urzędów Pracy, dyrektorom Gminnych lub Miejskich Ośrodków Pomocy Społecznej, Pełnomocnikowi Wojewody Małopolskiego ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych, Małopolskiemu Kuratorowi Oświaty, Dyrektorowi Departamentu Kształcenia Ogólnego i Wychowania w Ministerstwie Edukacji Narodowej, Komendantowi Powiatowemu Policji w Limanowej oraz Pełnomocnikowi Komendanta Głównego Policji ds. Ochrony Praw Człowieka. Udzielone przez te instytucje wyjaśnienia uwzględnione zostały z niniejszym raportem. Wybrana korespondencja stanowi także załącznik do tego dokumentu.

Wprowadzenie

W dniach 21–23 października 2013 r. przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich odwiedzili osiedla romskie w Koszarach k. Limanowej, Maszkowicach, Ochotnicy Górnej, Krośnicy, Czarnej Górze i Zadziale k. Szaflar.

Romowie zamieszkujący na tych osiedlach należą do grupy Bergitka Roma (vel Romowie Górcy, Romowie Karpaccy). Pod względem liczebności jest to druga, po Polskiej Romie, grupa etnograficzna polskich Romów. Jej obecność na terenie Polski sięga średniowiecza. Romowie z Bergitka Roma tradycyjnie żyją w wielorodzinnych, kilkudziesięcioosobowych skupiskach, ulokowanych na obrzeżach wiosek lub małych miast na Podhalu, Orawie i Spiszu, w województwie małopolskim i podkarpackim. Zamieszkują także w większych miastach Górnego i Dolnego Śląska.

Na tle zróżnicowanej sytuacji poszczególnych grup romskich, położenie Romów z Bergitka Roma jest szczególnie niekorzystne. Romowie należący do tej grupy – poza nielicznymi wyjątkami – żyją w głębokim ubóstwie, w warunkach, które bez obawy popełnienia nadużycia można uznać za niehumanitarne. Brak regularnych źródeł dochodu, niski poziom wykształcenia (w licznych przypadkach analfabetyzm) oraz częsty brak kwalifikacji zawodowych umożliwiających realną konkurencję na rynku pracy, skutkują całkowitym wykluczeniem osób należących do tej grupy na margines życia społecznego. Niewątpliwie Romowie ci, pozostawieni samym sobie, skazani będą na zapaść cywilizacyjną. Dlatego też przezwyciężenie tej sytuacji wymaga nie tylko zapewnienia odpowiednich środków finansowych, ale też pełnego zaangażowania ze strony administracji publicznej, społeczności lokalnych, oraz – co istotne – samych zainteresowanych.

CZĘŚĆ I.

**Raport z wizytacji osiedli romskich
w Małopolsce**

I. Sytuacja Romów w Małopolsce – raport z wizytacji

1. Limanowa – Koszary (gmina wiejska Limanowa)

Warunki bytowe

Na osiedlu w Limanowej – Koszarach zamieszkuje obecnie ok. 20 rodzin romskich. W skład osiedla, poza licznymi zabudowaniami gospodarczymi, wchodzi kilka wolnostojących budynków mieszkalnych i jeden, wielorodzinny blok, postawiony jeszcze w latach 60. Większość budynków wykonana jest z betonowych pustaków, nie została ocieplona, ani otynkowana. Problemem jest duże zawilgocenie i pojawiający się w mieszkaniach grzyb.

Szczególnie niski jest standard budynków posadowionych przez samych Romów bez wymaganych prawem pozwoleń i na gruncie nie będącym ich własnością, czyli tzw. samowoli budowlanych. Z roku na rok standard ten jest coraz niższy, a jak dotąd budynki te nie były remontowane. Jak twierdzą mieszkańcy osiedla, Wójt Gminy nie podejmuje w tym zakresie żadnych działań. Nie jest np. zainteresowany pozyskaniem środków finansowych na taki remont z Programu na rzecz społeczności romskiej. Nie ubiega się także o sfinansowanie z ww. Programu budowy nowych domów dla Romów, którzy w samowolach tych zamieszkują.

Częściowo opinię mieszkańców potwierdzają dane przekazane Rzecznikowi przez Pełnomocnika Wojewody Małopolskiego ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Faktem bowiem jest, że w latach 2011 i 2012 Gmina Limanowa nie składała żadnych wniosków o dofinansowanie prac remontowych czy jakichkolwiek inwestycji z Programu. W 2013 r. zostały zaś złożone dwa wnioski, na łączną kwotę ponad 290 000 zł. Po rozpatrzeniu wniosków Gmina otrzymała z Programu środki w wysokości 165 000 zł. Z drugiej jednak strony, jak wynika z wyjaśnień udzielonych przez Wójta, w latach 2011–2013 na potrzeby społeczności romskiej Gmina wydała ze środków własnych ok 180 000 zł (nie licząc środków przeznaczonych na organizację letniego wypoczynku dla dzieci romskich).

Przez osiedle przebiega droga asfaltowa. Nie prowadzi ona jednak do wszystkich zabudowań, przez co poruszanie się po osiedlu, zwłaszcza w okresie jesienno – zimowym, jest utrudnione. Wszystkie budynki mieszkalne mają zapewniony dostęp do energii elektrycznej. Do osiedla Gmina doprowadziła także instalację wodociągową. Ujęcia wody zlokalizowano w bezpośrednim

sąsiedztwie budynków, a przyłącza do poszczególnych nieruchomości wykonywali ich mieszkańcy we własnym zakresie. Osada pozbawiona jest natomiast dostępu do sieci kanalizacyjnej. Gmina planuje dopiero budowę takiej sieci z tym, że podłączony ma zostać do niej jedynie budynek wielorodzinny. Gmina zakłada przy tym, że w osobne węzły sanitarne wyposażone zostaną wszystkie znajdujące się w tym budynku lokale mieszkalne. Warto jednak zauważyć, że instalacja takich węzłów wymagać będzie znacznej rozbudowy lub gruntownej przebudowy całego obiektu. Obecnie mieszkańcy korzystają ze wspólnych toalet, znajdujących się w osobnym budynku. Te utrzymywane są jednak w złym stanie technicznym i nie zapewniają minimalnych warunków higienicznych. Dodatkową uciążliwością jest korzystanie z tych toalet w okresie zimowym. Nieczystości odprowadzane są do szamba, które, jak twierdzą mieszkańcy osiedla, nie jest i nigdy nie było opróżnianie.

Problemem pozostaje także wywóz śmieci. Jak wynika z uzyskanych od mieszkańców informacji, śmieci odbierane są raz w miesiącu. Na terenie osiedla nie ma zaś miejsca, które przystosowane byłoby do przechowywania odpadów do czasu ich wywozu. Odpady, popakowane w worki, składowane są zatem bezpośrednio na ziemi lub w prowizorycznych, zdewastowanych kontenerach. Raz w miesiącu mieszkańcy przenoszą je w wyznaczone miejsce, przyjeżdżając na teren osiedla, skąd są odbierane.

**Ogólnodostępna toaleta na terenie osiedla w Koszarach k. Limanowej i jej wnętrze,
fot. K. Łakoma i M. Sośniak**

W czerwcu br. do użytku oddano nowy budynek, w którym mieści się świetlica przeznaczona głównie, choć nie tylko, dla zamieszkujących w osadzie dzieci. Wykonawcą obiektu był miejscowy Caritas, a środki na budowę pochodziły z Programu na rzecz społeczności romskiej. W porównaniu z pozostałą zabudową, jest to obiekt o wysokim standardzie. W budynku znajduje się odpowiednio wyposażona sala lekcyjna, osobny węzeł sanitarny oraz kuchnia. Świetlica służy mieszkańcom osiedla jako miejsce spotkań, działa w niej niewielka sala komputerowa i prowadzone są zajęcia edukacyjne dla dzieci.

Świetlica osiedlowa w Koszarach k. Limanowej, fot. K. Łakoma

Problem samowoli budowlanych

Już od kilkunastu lat nierozstrzygnięty pozostaje problem samowoli budowlanych. Dotyczy on aż sześciu budynków mieszkalnych, które wybudowane zostały bądź to bez wymaganych prawem zezwoleń i zgody właściciela terenu, którym jest Gmina Limanowa, bądź też na terenach nie przewidzianych w planach zagospodarowania przestrzennego pod zabudowę mieszkaniową. W obrocie prawnym funkcjonują ostateczne decyzje organu nadzoru budowlanego, nakazujące mieszkańcom dokonanie rozbiórki samowoli. Od kilku lat pod auspicjami Wojewody Małopolskiego prowadzone są także negocjacje w sprawie ich ewentualnej legalizacji. Negocjacje te nie przyniosły dotychczas żadnych rezultatów.

Problem w realizacji obowiązku meldunkowego

Zamieszkujący w Koszarach Romowie zwracali uwagę na trudności w uzyskaniu meldunku. Warto przy tym zaznaczyć, że tylko jeden budynek na terenie osiedla ma przypisany numer porządkowy i w związku z tym tylko w nim można kogokolwiek zameldować. Dlatego też wszyscy Romowie, którzy dotychczas uzyskali meldunek, mają ten sam adres zameldowania. Jak jednak podkreślali sami zainteresowani, większość wniosków składanych w tym zakresie w Urzędzie Gminy, a także większość odmów, miała charakter ustny.

Wójt Gminy Limanowa, poproszony przez Rzecznika o odniesienie się do sprawy meldunków, wyjaśnił, iż nie stanowi to problemu. Jego zdaniem, w ciągu kilku ostatnich lat nie miał miejsca żaden przypadek odmowy zameldowania na pobyt stały i czasowy członka społeczności romskiej, a wszystkie składane wnioski o zameldowanie były wnikliwie rozpatrywane.

**Widok osiedla w Koszarach k. Limanowej,
fot. M. Sośniak**

Dostęp do pomocy społecznej i opieki zdrowotnej

Większość skarg zgłaszanych przez mieszkańców osiedla dotyczyła dostępu do pomocy społecznej. Romowie zwracali uwagę na nieuzasadnione, ich zdaniem, przerwy w wypłacie zasiłków okresowych, które występować mają co trzy miesiące. Skarżyli się także na częste odmowy przyznania im prawa do określonych form pomocy socjalnej (głównie dotyczyło to zasiłków celowych, które miały pokryć koszty leczenia). W tym jednak zakresie, jak sami przyznawali, prośby składano ustnie i tak też były one załatwiane. Romowie wskazywali także na niewystarczającą ilość węgla wydawanego im każdego roku przez Gminę. Jak twierdzą, na jedną rodzinę przypada jedynie od 300 do 500 kg węgla na cały rok.

Tymczasem z informacji uzyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Limanowej wynika, że ze świadczeń przyznawanych przez Ośrodek

korzystało ok. 85% ogółu mieszkańców osiedla. Otrzymana pomoc finansowa i rzeczowa obejmowała m.in. zasiłki okresowe, stałe, celowe, celowe specjalne, świadczenia pieniężne na zakup żywności, dożywianie dzieci w szkole i przedszkolu, dodatki mieszkaniowe, stypendia socjalne dla dzieci, zasiłki pielęgnacyjne, zasiłki rodzinne, czy też zapomogi z tytułu urodzenia dziecka. Dyrektor GOPS stwierdził przy tym, że wszystkie wnioski pochodzące od mieszkańców osiedla były rozpatrywane pozytywnie.

Mieszkańcy osiedla nie sygnalizowali zaś żadnych problemów w dostępie do opieki zdrowotnej. W razie konieczności Romowie bez przeszkód korzystają z pomocy lekarzy dyżurujących w pobliskim zakładzie opieki zdrowotnej.

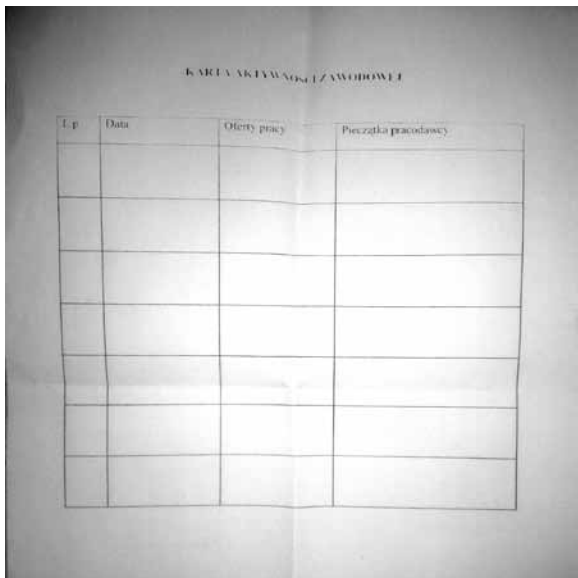
Zatrudnienie

Jak wynika z licznych wypowiedzi, to brak pracy jest tym problemem, który najbardziej doskwiera społeczności romskiej. W ocenie mieszkańców osiedla, lokalni pracodawcy nie są zainteresowani zatrudnianiem osób tej narodowości. Dotyczy to także tych osób, które korzystając ze szkoleń zawodowych nabywają określone, potencjalnie pożądane przez lokalnych pracodawców kwalifikacje zawodowe (część Romów ukończyła np. kursy operatora wózka widłowego czy kursy brukarstwa). Również Gmina raczej nie proponuje Romom podejmowania jakichkolwiek prac interwencyjnych. W efekcie, poza dwoma osobami zatrudnionymi w świetlicy i asystentką romską, nikt z mieszkańców osiedla nie ma pracy. Część mieszkańców utrzymuje się zbierając i sprzedając złom. Zdarza się przy tym, że złom jest wypalany na terenie osiedla, co skutkuje częstymi interwencjami Policji, a przede wszystkim szkodzi zdrowiu całej społeczności.

Opisywane przez Romów trudności w znalezieniu zatrudnienia zostały potwierdzone przez Powiatowy Urząd Pracy w Limanowej. W ocenie tej instytucji, trudną sytuację społeczności romskiej na rynku pracy pogłębia ogólnie wysokie bezrobocie w skali powiatu (jedno z najwyższych w całym województwie małopolskim). Tym niemniej podejmowane były działania dedykowane aktywizacji zawodowej społeczności romskiej z Koszar. Organizowano m.in. spotkania przedstawicieli PUP w Limanowej oraz limanowskiego Ośrodka Pomocy Społecznej z mieszkańcami osiedla. Jedno ze stowarzyszeń romskich z Limanowej wnioskowało także o organizację prac interwencyjnych, w których uczestniczyć mogliby Romowie. Do takich prac udało się jednak skierować tylko jedną osobę.

Mieszkańcy osiedla w Koszarach zwracali uwagę na trudności w uzyskiwaniu statusu osoby bezrobotnej. Od około 6 miesięcy Romowie zarejestrowani w urzędzie pracy otrzymują tzw. karty aktywności zawodowej, które potwierdzać mają fakt, że na własną rękę poszukują oni zatrudnienia (wpisy w karcie

wskazywać mają, u jakiego pracodawcy i z jakim skutkiem ubiegali się o pracę). Zdaniem Romów, karty takie wydawane są tylko osobom narodowości romskiej, co stanowi przejaw ich dyskryminacji. Zarzut ten nie znalazł jednak potwierdzenia. Jak bowiem wynika z informacji przedstawionych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, karty aktywności zawodowej służą aktywizacji wszystkich osób korzystających z pomocy społecznej, niezależnie od ich pochodzenia etnicznego.

KARTA AKTYWNOŚCI ZAWODOWEJ			
L.p.	Data	Oferta pracy	Pieczęć pracodawcy

Karta aktywności zawodowej stosowana w gminie Limanowa, fot. K. Łakoma

Dostęp do edukacji

W osadzie romskiej w Koszarach zamieszkuje obecnie 28 dzieci w wieku szkolnym, z czego do szkół regularnie chodzi 25. Wobec tych rodziców, których dzieci do szkół nie uczęszczają, władze Gminy stosują sankcje administracyjne w postaci kar grzywny z powodu niewykonywania obowiązku szkolnego przez dzieci.

Obowiązek szkolny małoletni realizują w szkołach podstawowych nr 1, 3 i 4 w Limanowej. Uczą się w różnych klasach, razem ze swoimi rówieśnikami spoza osiedla. W szkołach tych zatrudniona jest asystentka romska, mieszkanka Koszar, do zadań której należy odprowadzanie dzieci do szkoły oraz wspieranie nauczycieli i uczniów w procesie nauczania. W żadnej ze szkół nie ma natomiast nauczyciela wspomagającego.

Na poprawę warunków, w jakich uczą się dzieci romskie, wpłynęło otwarcie wspomianej już wyżej świetlicy. Jest ona czynna codziennie, także w wakacje, w godzinach od 14 do 18. Zatrudnione w niej zostały dwie wykwalifikowane nauczycielki. Do ich zadań należy w szczególności pomaganie dzieciom w nauce i odrabianiu lekcji, prowadzenie zajęć indywidualnych z określonych przedmiotów nauczania oraz organizowanie nauki języka polskiego dla najmłodszych. Warto przy tym zaznaczyć, że świetlica miała pełnić także funkcje integracyjne. Zakładano bowiem, że korzystac z niej będą także inne dzieci z Koszar czy Limanowej. Niestety, jak dotąd, żadne dziecko spoza osiedla romskiego nie uczestniczyło w prowadzonych w świetlicy zajęciach.

Obecnie rozważana jest możliwość rozszerzenia oferty programowej świetlicy o regularne zajęcia przedszkolne dla najmłodszych. W ocenie osób odpowiedzialnych za świetlicę, konieczne jest także przyjęcie programu dożywiania dzieci korzystających z opieki w tej placówce.

Relacje z władzami lokalnymi i Policją

Mieszkańcy osiedla negatywnie oceniają swoje relacje z władzami gminy Limanowa. W ich ocenie, Wójt Gminy nie jest otwarty na jakikolwiek dialog z mieszkańcami, unika spotkań i nie przyjmuje interesantów, nawet w wyznaczonych do tego godzinach pracy urzędu. Nie jest także zainteresowany poprawą warunków, w jakich żyje społeczność romska w Limanowej i pomimo tego, że ma taką możliwość, nie ubiega się o dofinansowanie jakichkolwiek prac budowlanych czy remontowych z Programu na rzecz społeczności romskiej.

Co innego twierdzi Wójt Gminy Limanowa. W jego ocenie, pomoc, jaką szczególnie pracownicy Urzędu Gminy udzielają Romom jest w pełni wystarczająca i obsługa interesantów narodowości romskiej jest ukierunkowana w każdym przypadku na pozytywne załatwienie przez nich sprawy. Ponadto pracownicy merytoryczni pomagają osobom pochodzenia romskiego, począwszy od wypełnienia i złożenia wniosku o załatwienie danego rodzaju sprawy, poprzez udzielanie wskazówek odnośnie zebrania wymaganych dokumentów. W trakcie toczącego się postępowania informują zaś zainteresowanych o okolicznościach, które mogą mieć wpływ na sposób załatwienia sprawy.

Romowie pozytywnie odnoszą się do pracy funkcjonariusza Policji bezpośrednio odpowiedzialnego za rejon, w którym znajduje się osiedle (czyli tzw. dzielnicowego). Nie mają obaw przed składaniem temu funkcjonariuszowi jakichkolwiek skarg czy zawiadomień. Jednocześnie część mieszkańców zwróciła uwagę na innego funkcjonariusza Komendy Powiatowej Policji w Limanowej, który, w ich ocenie, wyraźnie przejawia negatywne nastawienie do osób narodowości romskiej i pod-

czas interwencji bywa agresywny. Skarżący nie podali jednak nazwiska tej osoby, ani jej numeru służbowego, a zarzutu tego nie udało się potwierdzić.

Z licznych wypowiedzi wynika ponadto, że istnieje wyraźny konflikt pomiędzy mieszkańcami osiedla a lokalną społecznością. Konflikt ten podsycany jest wszelkimi informacjami o prowadzeniu przez Gminę jakichkolwiek prac na terenie osiedla. W odczuciu Romów, władze Gminy Limanowa odgrywają w tym konflikcie negatywną rolę (np. kilka lat temu, na jednym z zebrań wiejskich, Wójt Gminy miał wprowadzać mieszkańców w błąd informując, że wszelkie prace remontowe w osadzie finansowane są z budżetu gminy, a nie z Programu na rzecz społeczności romskiej).

Na istnienie konfliktów sąsiedzkich pomiędzy członkami społeczności romskiej a ich sąsiadami wskazał również Komendant Powiatowy Policji w Limanowej. Z przedstawionych przez Komendanta statystyk wynika przy tym, że w latach 2012–2013 odnotowano łącznie 7 zgłoszeń wynikających ze złych relacji sąsiedzkich. Interwencje Policji w tych sprawach kończyły się pouczeniami. W ocenie Komendanta, opisane konflikty nie miały jednak związku z różnicami o podłożu etnicznym.

Odrębną kwestią są natomiast interwencje Policji w związku ze zgłoszeniami dotyczącymi spalania nieczystości na terenie osiedla. Tym niemniej, z 13 przeprowadzonych w latach 2012–2013 interwencji, jedynie w dwóch przypadkach potwierdzono spalanie odpadów przemysłowych (w pierwszym przypadku sprawca został ukarany mandatem, w drugim pouczone).

Blok w Koszarach k. Limanowej, fot. K. Łakoma

2. Maszkowice (gmina Łącko)

**Droga wewnętrzna i budynki mieszkalne na terenie osiedla w Maszkowicach,
fot. M. Sośniak i K. Łakoma**

Warunki bytowe

Na osiedle romskie w Maszkowicach, zamieszkiwane obecnie przez ok. 250 osób, składa się ponad 20 zabudowań mieszkalnych, w większości postawionych kilkanaście lub nawet kilkadziesiąt lat temu (powstanie osady datuje się na koniec lat 40. XX wieku). Standard tych budowli jest niski. Jakość materiałów wykorzystanych do ich budowy, sposób, w jaki zostały one użyte, a także upływ czasu spowodowały, że większość domów nie tylko nie zapewnia godnych warunków zamieszkania, ale wręcz stwarza realne zagrożenie dla zdrowia ich mieszkańców. Pomieszczenia mieszkalne są przy tym stosunkowo niewielkie, co przy liczebności zamieszkujących w nich osób powoduje dodatkowe uciążliwości. Domy ogrzewane są za pomocą węgla i drewna. Instalacje grzewcze, podobnie, jak i instalacje elektryczne, wykonane czy instalowane były przy tym przez samych mieszkańców.

W 2006 r. w sąsiedztwie starych budowli Gmina Łącko – korzystając z dofinansowania ze środków ówczesnego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji – postawiła cztery kontenery mieszkalne. Zainicjowany w ten sposób podział osiedla na część „starą”, głównie z zabudową drewnianą i część „nową”, gdzie znajdują się kontenery, w dalszym ciągu jest wyraźnie widoczny. Z mieszkańcami, którym udostępniono kontenery, Gmina zawarła umowy użytkowania. W umowach tych Romowie zobowiązywali się m.in. do utrzymywania mieszkań w dobrym stanie technicznym. W ciągu kilku lat użytkowania standard budynków znacznie się jednak pogorszył. Płyty, z jakich kontenery te zostały wykonane, ulegają obecnie odkształceniom i pękają, co z kolei powoduje powstawanie dziur na stropach i w ścianach.

Osiedle nie ma dostępu do kanalizacji. Budynki w nowej części osiedla podpięte są do szamba, które, jak twierdzi Wójt Gminy Łącko, nie jest przez mieszkańców regularnie opróżniane. Również woda doprowadzona została z ujęcia głębinowego wyłącznie do tej części osiedla, w której znajdują się kontenery. Problem ten nie dotyczy jednak tylko Romów. Jak dotąd, do większości gospodarstw w Maszkowicach nie doprowadzono bowiem ani kanalizacji ani sieci wodociągowej.

Maszkowice: jeden z czterech dwurodzinnych kontenerów mieszkalnych, fot. M. Sośniak

Od czasu postawienia kontenerów Gmina nie wybudowała żadnych nowych domów. Wójt Gminy Łącko tłumaczył to brakiem możliwości rozbudowy osiedla, wynikającym z faktu, że znajduje się ono na terenie zalewowym. Z pozyskiwanych przez Gminę środków, pochodzących z Programu na rzecz społeczności romskiej, wykonywane są natomiast remonty istniejących budynków, w tym także tych postawionych nielegalnie. I tak, w latach 2011–2013 Gmina przeprowadziła na terenie osiedla inwestycje o łącznej wartości ponad 270 000 zł (taką też kwotę otrzymała z ww. Programu). W ramach prac remontowych ocieplane były elewacje, wymieniano dachy i instalacje wewnętrzne, a także dobudowywano dodatkowe pomieszczenia sanitarne.

Remonty takie nie mają jednak charakteru kompleksowego. Z poczynionych obserwacji wynika raczej, że prace podejmowane są dość chaotycznie i punktowo: np. w niektórych domach wymieniono dachy, ale nie wyremontowano będących w złym stanie technicznym ścian budynku. Warto przy tym zaznaczyć, że w ocenie samych Romów, stawianie przybudówek przy nieremontowanych od lat domach, czy też montowanie nowych dachów na starych i mocno już zniszczonych budynkach, mija się z celem i jest nieefektywne. Odnosząc się do tych zastrzeżeń Wójt Gminy wyjaśnił, że zakres prac remontowych ustalany jest w uzgodnieniu z właścicielami budynków, a w pierwszej kolejności remontowane są obiekty w najgorszym stanie technicznym.

Zdaniem Romów, środki wydawane na remonty należałoby przeznaczyć na nowe zagospodarowanie terenu całego osiedla, wybudowanie nowych domów i wyburzenie istniejących. Na takie rozwiązanie Gmina się jednak nie godzi. W skierowanym do Rzecznika piśmie Wójt Gminy przedstawił natomiast inną propozycję, sprowadzającą się do wykupu dla Romów z Maszkowic mieszkań, ale poza terenem Gminy Łącko.

**Kolejny przykład budownictwa z Maszkowic:
jeden z nielicznych wyremontowanych budynków (z prawej),
fot. M. Sośniak**

**Charakterystyczny dla Maszkowic widok: nowy dach na starym budynku,
fot. K. Łakoma**

W jednym z budynków działa świetlica przeznaczona dla zamieszkujących w osadzie dzieci. Warto przy tym zaznaczyć, że świetlica wybudowana została na gruncie należącym do Gminy, który wydzierżawiony został Romom za symboliczną opłatą. Podobnie, jak w przypadku Koszar – Limanowej, jest to obiekt o stosunkowo wysokim standardzie. Odpowiednio wyposażona sala lekcyjna w świetlicy zapewnia dzieciom godne warunki do nauki. Placówka sfinansowana została ze środków pochodzących z Programu na rzecz społeczności romskiej. Podobnie, jak w Koszarach, w planach jest utworzenie przy świetlicy punktu przedszkolnego. Realizacja tych planów zależy rzecz jasna od pozyskania odpowiednich środków finansowych.

Świetlica na osiedlu w Maszkowicach, fot. K. Łakoma

Problem samowoli budowlanych

Niektóre budynki znajdujące się na terenie osiedla romskiego stanowią samowole budowlane. Problem ten dotyczy w szczególności starych budowli, z których część wykonana została bez wymaganych prawem pozwoleń, na gruntach należących do osób prywatnych. W przypadku Maszkowic nie ma jednak potwierdzonych informacji, z których wynikałoby, że Gmina Łącko podjęła jakiegokolwiek działania zmierzające do likwidacji samowoli. Nieuregulowany status prawny tych budynków nie stanowi także dla Gminy przeszkody w prowadzeniu remontów czy rozbudowie tych obiektów.

Problem w realizacji obowiązku meldunkowego

Obecnie, na około 250 mieszkańców, na terenie osiedla zameldowanych jest 180 osób. Wszyscy zameldowani są pod tym samym adresem (tj. pod adresem jednego z postawionych przez Gminę kontenerów mieszkalnych). Romowie zwracali przy tym uwagę, że Gmina często odmawia ich zameldo-

wania, z tym, że odmowy takie mają głównie charakter ustny. Z tymi zarzutami nie zgodził się Wójt Gminy Łącko. Zdaniem Wójta, w ostatnich latach mieszkańcom osiedla romskiego składającym wnioski o zameldowanie nie odmówiono meldunku.

Dostęp do pomocy socjalnej

Mieszkańcy osiedla skarżyli się przede wszystkim na niskie zasiłki socjalne oraz niewystarczającą pomoc materialną, np. nieodpowiadającą istniejącym potrzebom ilość materiałów opałowych, przekazywanych corocznie przez Gminę.

Jednocześnie z informacji nadesłanych z Ośrodka Pomocy Społecznej w Łącku wynika, że częstotliwość udzielania świadczeń, ich rodzaj i wysokość w przypadku każdego wnioskodawcy zależna jest od indywidualnej sytuacji danej osoby czy rodziny oraz, rzecz jasna, możliwości finansowych OPS-u. Romowie z Maszkowic korzystają przy tym stale z pomocy społecznej, otrzymując różnorodne świadczenia w postaci zasiłków celowych, zasiłków okresowych, zasiłków stałych oraz pomocy rzeczowej z takich tytułów, jak bezrobocie, przewlekła choroba, wielodzietność, niepełnosprawność, czy trudne warunki mieszkaniowe. Z przedstawionej przez Ośrodek statystyki wynika przy tym, że w 2013 r. Romom udzielono łącznie ok. 6000 świadczeń socjalnych (np. zasiłków celowych, pomocy rzeczowej na zakup opału, żywności, leków, zasiłków stałych, okresowych, dożywiania) w łącznej kwocie ponad 130 000 zł.

Zatrudnienie

W rozmowie z pracownikami Biura RPO Romowie zwracali uwagę na brak realnych możliwości podjęcia zatrudnienia. W odczuciu Romów, w zdobyciu pracy nie pomagają ukończone kursy doszkalające czy nabywane w ten sposób kwalifikacje zawodowe. Potencjalni pracodawcy nie chcą bowiem zatrudniać osób narodowości romskiej, co sami Romowie odbierają jako przejaw dyskryminacji na rynku pracy.

Z informacji przedstawionych przez Powiatowy Urząd Pracy dla Powiatu Nowosądeckiego, wynika że z terenu gminy Łącko jako bezrobotne zarejestrowanych zostało 28 osób narodowości romskiej, co w skali gminy stanowi 2,9% ogółu bezrobotnych. Wszystkie te osoby zaliczają się do osób będących w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy. W większości posiadają wykształcenie podstawowe, żadna nie ma kwalifikacji zawodowych ani doświadczenia zawodowego. W większości są to też osoby długotrwale bezrobotne.

W ocenie Urzędu jest to zatem grupa trudna do aktywizacji zawodowej. Tym niemniej, w 2013 r. wszystkie zarejestrowane osoby narodowości romskiej zostały objęte działaniami aktywizacyjnymi. Mężczyznom oferowano pracę doręczyciela i kuriera przesyłek, monterą okien, robotnika gospodarczego, pakowacza w firmie meblowej. Kobietom proponowano zaś pracę sprzątaczką biurowej, robotnika gospodarczego, a także wskazywano na możliwość podjęcia pracy przy zbiorze owoców w Holandii. Wszystkich bezrobotnych poinformowano o dostępnych formach aktywizacji, aktualnej sytuacji na rynku pracy i możliwości opracowania tzw. indywidualnej informacji zawodowej.

W 2013 r. Urząd Pracy dysponował ofertami ponad 1000 miejsc pracy subsydiowanej. Z ofert tych Romowie nie korzystali. Jedynie 6 osób tej narodowości zostało zatrudnionych przy pracach społecznie użytecznych (w ostatnich trzech latach, z ogółu 76 osób skierowanych do wykonywania prac społecznie użytecznych w Gminie Łącko, 16 było narodowości romskiej, a wśród 82 osób skierowanych do wykonywania robót publicznych, było tylko 4 Romów).

Dostęp do edukacji

Obowiązek szkolny realizują wszystkie dzieci w wieku właściwym dla szkoły podstawowej. Problem w realizacji tego obowiązku zaczyna się natomiast na etapie gimnazjum i, jak przyznali sami Romowie, wynika z tego, że dzieci w tym wieku są już przysposabiane do samodzielnego życia rodzinnego. W takich przypadkach władze Gminy stosują wobec rodziców sankcje administracyjne w postaci kar grzywny z powodu niewykonywania obowiązku szkolnego przez dzieci.

W Szkole Podstawowej w Maszkowicach zatrudniona została asystentka romska. Do jej zadań należy sprawowanie opieki nad uczniami romskimi, a także wspieranie szkoły w nauczaniu tej grupy dzieci. Do znacznej poprawy sytuacji dzieci romskich przyczyniło się także otwarcie wspomnianej już wyżej świetlicy. W placówce tej, pod opieką wykwalifikowanego nauczyciela, dzieci bez przeszkód mogą przygotowywać się do zajęć szkolnych czy odrabiać lekcje.

Relacje z władzami lokalnymi i Policją

W odczuciu Romów, Wójt Gminy Łącko nie podejmuje wystarczających działań w celu poprawy panujących w osadzie warunków bytowych. Korzystając ze środków Programu na rzecz społeczności romskiej Gmina ogranicza się do finansowania jedynie doraźnych remontów, zamiast na nowo zagospodarowywać teren osiedla, budując nowe domy w miejsce istniejących.

Romowie zwracali także uwagę na trudności w załatwianiu wszelkich spraw administracyjnych w Urzędzie Gminy. Część mieszkańców nie jest bowiem w stanie samodzielnie wypełnić jakiegokolwiek wniosku w swojej sprawie. Romowie wyraźnie wskazywali przy tym na problem analfabetyzmu, dotyczący niektórych dorosłych mieszkańców osiedla. Ich zdaniem pracownicy Urzędu nie udzielają zaś w takich przypadkach żadnej pomocy.

Odmianą opinię przedstawił Wójt Gminy Łącko. W jego ocenie, pracownicy Urzędu Gminy należycie i wyczerpująco informują strony o okolicznościach faktycznych i prawnych, które mogą mieć wpływ na sposób załatwienia sprawy. Zdaniem Wójta, obsługa interesantów charakteryzuje się wysoką jakością i zaangażowaniem urzędników, niezależnie od pochodzenia etnicznego osób przez nich obsługiwanych.

3. Ochocka Górna (gmina Ochocka Dolna)

Warunki bytowe

W Ochockiej Górnej Romowie zamieszkują w jednym wielorodzinnym bloku, wybudowanym przez Gminę m.in. ze środków Programu na rzecz społeczności romskiej i oddanym do użytku w 2007 r., oraz w kilku niewielkich, parterowych lub jednopiętrowych domach. Część starej zabudowy do końca 2013 r. miała zostać wyburzona, a osoby w niej zamieszkujące miały przenieść się do bloku. Obecnie, z uwagi na brak mieszkań, realizacja tego planu wydaje się niemożliwa. Gmina planuje jednak zaadaptować na potrzeby mieszkaniowe strych w budynku wielorodzinnym. Jak wynika z zapewnień Wójta Gminy, stosowne prace przeprowadzone zostaną w 2014 r., o ile Gmina pozyska na ten cel środki z nowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce na lata 2014–2020.

Warunki panujące w bloku wielorodzinnym uznać należy za bardzo dobre. Lokale mieszkalne w bloku są przestronne, w każdym jest kuchnia i osobny węzeł sanitarny. O wiele niższy standard prezentują pozostałe budynki na terenie osiedla. Poza jednym budynkiem murowanym, obłożonym sidingiem, wszystkie budynki wykonane zostały z elementów drewnianych niskiej jakości (desek, płyt itp.). Budynek murowany, jakkolwiek jest w lepszym stanie niż budynki drewniane, kryty jest płytami eternitu, co, biorąc pod uwagę sposób jego utrzymywania, stwarzać może zagrożenie dla zdrowia mieszkańców. Problem ten poruszony został w wystąpieniu skierowanym przez Rzecznika Praw

Obywatelskich do Wójta Gminy. Wójt nie podzielił jednak obaw mieszkańców twierdząc, że eternit na dachu budynku nie jest naruszony, wobec czego jego bezpłatna wymiana nie jest obecnie uzasadniona.

W latach 2011–2013 Gmina Ochotnica Dolna otrzymała z programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce 695 000 zł. (przy wnioskach opiewających na ponad 1 500 000 zł.). Pozyskane środki przeznaczono na budowę wspomnianego wyżej domu wielorodzinnego oraz wykonanie kładki pieszo – jezdnej, łączącej osiedle z drogą publiczną.

**Ochotnica Górna: powyżej – oddany do użytku w 2007 r. blok mieszkalny,
fot. M. Sośniak**

Ochothnica Górna: nadal istniejące samowole budowlane, fot. M. Sośniak

Osiedle ma dostęp do sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. Doprowadzono także instalację elektryczną. Budynek ogrzewane są za pomocą węgla lub drewna (w bloku wielorodzinnym działa kotłownia, obsługiwana przez jednego z mieszkańców).

Zagrożeniem dla mieszkańców jest osuwisko znajdujące się bezpośrednio przy „starszej” części osiedla. Zdarzało się już, że kamienie spadające ze skarpy uszkadzały budynki. Romowie zgłaszali ten problem Gminie, jednak, jak dotąd, skarpa nie została zabezpieczona. W kierowanej do Rzecznika korespondencji Wójt stwierdził jednak, że prawidłowe zabezpieczenie osuwiska możliwe będzie dopiero po rozbiórce starych budynków przylegających do skarpy.

Problem samowoli budowlanych

Podobnie, jak i w pozostałych osadach, także w Ochothnicy część budynków posadowiona została bez wymaganych prawem pozwoleń, na terenie nie należącym do Romów. W tym przypadku problem dotyczy skupiska kilku budynków drewnianych, zamieszkiwanych obecnie przez dwie rodziny (ok. 10 osób). Warto przy tym zaznaczyć, że przed 2007 r., kiedy to oddano do użytkowania budynek wielorodzinny, samowoli było znacznie więcej. Budowle te były jed-

nak rozbieżne przez samych Romów, w miarę, jak przeprowadzali się oni do mieszkań w bloku wielorodzinnym.

Jak już wspomniano, w ten sam sposób, do końca 2013 roku miały zostać zlikwidowane istniejące samowole. Ponieważ nie jest jednak możliwe zapewnienie mieszkań wszystkim osobom zamieszkującym w tych samowolach, mało prawdopodobne jest, aby doszło do rozbiórki we wskazanym terminie.

Realizacja obowiązku meldunkowego

Romowie zamieszkujący w Ochotnicy nie napotykali jak dotąd żadnych trudności w uzyskaniu meldunku. Jak sami jednak zauważyli, na terenie osady nie osiedlają się żadne nowe rodziny i liczba stałych mieszkańców raczej nie wzrasta. Informację tę potwierdził Wójt Gminy Ochotnica Dolna.

Dostęp do pomocy socjalnej

Mieszkańcy osiedla skarżyli się głównie na niskie zasiłki i niewystarczającą pomoc materialną. Ten ostatni zarzut dotyczył głównie ilości wydawanych przez Gminę materiałów opałowych.

Z informacji przekazanych przez Kierownika Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Ochotnicy Dolnej wynika, że w 2013 r., podobnie jak w latach ubiegłych, pomocą Ośrodka zostały objęte wszystkie rodziny romskie zamieszkałe w Ochotnicy Górnej. W całym 2013 r., spośród wszystkich wniosków złożonych przez Romów tylko jeden, dotyczący przyznania dodatku mieszkaniowego, załatwiony został odmownie. Powodem było niespełnienie warunków ustawowych do skorzystania z tego typu wsparcia. W tym jednak przypadku zainteresowany objęty został inną formą pomocy.

Z zapewnień kierownika GOPS-u wynika ponadto, że z każdą rodziną romską prowadzona jest praca socjalna. Pracownicy socjalni służą też Romom pomocą przy wypełnianiu formularzy, pisaniu wszelkich pism urzędowych, a niejednokrotnie także w relacjach z bankami, służbą zdrowia czy firmami ubezpieczeniowymi.

Zatrudnienie

Większość mieszkańców osiedla romskiego nie ma stałego zatrudnienia, ale też nie posiada statusu osoby bezrobotnej. Jeśli pracują, to jedynie dorywczo, głównie w okolicznych gospodarstwach. Niektórzy Romowie ukończyli kursy aktywizacyjne, organizowane i prowadzone przez romskie organizacje pozarządowe. W ocenie samych zainteresowanych, nie wpłynęły one jednak na poprawę ich sytuacji.

Już od kilku lat Gmina, we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Nowym Targu, organizuje prace społecznie użyteczne. W 2013 r., wśród 15 osób wykonujących tego typu prace 7 było narodowości romskiej. W tym samym roku, m.in. dzięki staraniom Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, udało się zorganizować w Urzędzie Gminy staż dla 6 Romów.

W ocenie Powiatowego Urzędu Pracy, głównymi przyczynami bierności zawodowej Romów na lokalnym rynku pracy są przede wszystkim - obok słabego wykształcenia i niedostatecznej znajomości języka polskiego - brak kwalifikacji i doświadczenia zawodowego, brak umiejętności poruszania się po rynku pracy i wykorzystywania jego instrumentów. W tej sytuacji, w ramach podejmowanych działań aktywizujących, kluczowe, zdaniem Urzędu Pracy, były te, które opierały się na propagowaniu aktywnych postaw rynkowych, wsparciu w okresie poszukiwania zatrudnienia oraz zdobywania kwalifikacji zawodowych. Warto jednak zauważyć, że w przyjętych na 2013 rok założeniach Urząd nie koncentrował się w żaden szczególny sposób na działaniach skierowanych do bezrobotnych narodowości romskiej. Uznał bowiem, że grupa ta korzystając może z tych samych programów i instrumentów, co inni bezrobotni.

Dostęp do edukacji

Na terenie osiedla zamieszkuje ok. 20 dzieci w wieku szkolnym. Wszystkie realizują obowiązek szkolny, większość na poziomie szkoły podstawowej. Sześcioro małoletnich uczęszcza do gimnazjum.

4. Krośnica (gmina Krościenko nad Dunajcem)

Warunki bytowe

Osiedle w Krośnicy położone jest u podnóża skarpy, na szczycie której biegnie droga. Pomiędzy skarpią a pierwszymi zabudowaniami, w utwardzonym korycie, płynie potok, a na teren osiedla prowadzą dwa drewniane mosty. Główne przejście pomiędzy domami zostało wyłożone kostką brukową.

Sama osada dzieli się na dwie wyraźnie różniące się części: budynki przynależne do pierwszej części osiedla stawiane były przez Gminę, budowle położone w drugiej części wykonane zostały w większości przez samych Romów. Różnice widoczne są także w użytych do budowy materiałach: w pierwszej części domy wykonane są głównie z pustaków, w drugiej zaś z materiałów różnego pochodzenia i jakości (pustaków, dykty, drewna itp.). Wspomnieć przy tym należy, że do niektórych domów Gmina dobudowała pomieszczenia, które w za-

łożeniu miały pełnić funkcję kuchni, ale nie wykończyła ich i nie wyposażyła w stosowne instalacje.

Z informacji uzyskanych od władz Gminy wynika, że w latach 2011–2013 na osiedlu w Krośnicy (a także w miejscowości Hałuszowa, gdzie zamieszkuje jedna rodzina romska) wykonane zostały prace remontowe na łączną kwotę ponad 360 000 zł. Środki te pochodziły z budżetu gminy oraz Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce (z Programu Gmina otrzymała 333 400 zł). We wspomnianym okresie Gmina realizowała projekt pt. „Inwestycje poprawiające stan higieny – roboty remontowe budynków zamieszkałych przez Romów, położonych na osiedlu w Krośnicy oraz roboty remontowe budynku zamieszkałego przez Romów w Hałuszowej”. Prowadzone w ramach projektu prace obejmowały m.in. wymianę dachów, montaż stolarki drzwiowej i okiennej, wydzielanie pomieszczeń sanitarnych i ich wyposażanie czy montaż instalacji elektrycznej.

Do osiedla doprowadzono instalację wodociągową. Mieszkańcy twierdzą jednak, że nie każdy dom został do tej podłączony. Brak dostępu do wodociągu był przy tym jednym z głównych problemów zgłaszanych przez mieszkańców. Co innego wynika jednak z wyjaśnień udzielonych Rzecznikowi Praw Obywatelskich przez Wójta Gminy Krościenko. Wójt zapewnił bowiem, że do sieci wodociągowej, wybudowanej w 2011 r., podłączone zostały wszystkie budynki.

**Krośnica: widok z drogi,
fot. M. Sośniak**

**Krośnica: fragment brukowanego chodnika na osiedlu
fot. M. Sośniak**

Problem samowoli budowlanych

W trakcie spotkania nie ustalono w sposób jednoznaczny, ile budynków na terenie osiedla stanowi samowole budowlane. Nic jednak nie wskazuje na to, żeby Gmina podejmowała jakiegokolwiek działania, które zmierzać miałyby do likwidacji samowoli.

Dostęp do pomocy socjalnej

Mieszkańcy osiedla zwracali uwagę na częste, w ich ocenie, odmowy wypłaty zasiłków celowych na pokrycie kosztów leczenia. Podobnie jednak jak w większości tego typu przypadków, prośby w takich sprawach składane są ustnie. Romowie skarżyli się także na nie niewystarczającą ilość węgla, wydawanego corocznie przez Gminę.

Z drugiej strony Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Krościenku nad Dunajcem przedstawił Rzecznikowi dane, z których wynikało, że na pomoc dla Romów z osiedla w Krośnicy, stanowiących niecały procent ogólnej liczby mieszkańców gminy, przeznaczają się nawet do 20 % środków pozostających w dyspozycji GOPS-u. Pomoc ta świadczona jest głównie w formie zasiłków.

Zatrudnienie

Większość mieszkańców osiedla nie ma stałego zatrudnienia. Zdarzają się jedynie prace dorywcze lub interwencyjne, do których Gmina kieruje osoby bezrobotne. Podejmowane były także próby aktywizacji zawodowej Romów poprzez kwalifikowanie ich do udziału we współfinansowanym ze środków Unii Europejskiej wieloletnim projekcie, w ramach którego zainteresowani mogli ukończyć wybrane przez siebie szkolenia zawodowe.

Dostęp do edukacji

Wszystkie dzieci w wieku szkolnym (14) realizują obowiązek szkolny. Gmina zatrudnia jedną z mieszanek osiedla w charakterze asystentki romskiej. Do jej zadań należy przede wszystkim odprowadzanie dzieci do szkoły. Warto przy tym zwrócić uwagę, że sama droga z osiedla do szkoły jest dość uciążliwa, a dla najmłodszych może także być niebezpieczna. Droga prowadzi bowiem wzdłuż dość ruchliwej ulicy, przy której nie ma chodnika. Przy drodze nie zatrzymuje się także żaden autobus, z którego uczniowie mogliby korzystać.

5. Czarna Góra (gmina Bukowina Tatrzańska)

Warunki bytowe

W skład osiedla romskiego położonego na obrzeżach Czarnej Góry wchodzi kilkanaście, w większości murowanych budynków. Pośród nich Gmina ustawiła także kontenery mieszkalne. Część budynków jest w złym stanie technicznym. Sposób, w jaki zostały wybudowane i jakość użytych do tego materiałów spowodowały, że ulegają one dość szybkiemu niszczeniu i zawilgoceniu, co z kolei przyczynia się do powstawania zagrzybienia. W złym stanie są także kontenery (silne zawilgocenia, pozrywane podłogi, niedziałające od lat toalety). Zdaniem Wójta Gminy, wynika to przede wszystkim ze sposobów ich użytkowania. Wójt zaznaczył przy tym, że osoby kwaterowane w kontenerach zobowiązywały się do dbania o ich stan i wykonywania bieżących napraw we własnym zakresie.

Niektóre domy kryte są szkodliwym dla zdrowia eternitem. Z udzielonych przez Gminę wyjaśnień wynika przy tym, że dachy eternitowe wymieniane są na koszt Gminy wówczas, gdy ulegną uszkodzeniu i stwarzają zagrożenie dla zdrowia mieszkańców (w 2013 r. wymieniono pokrycie dachowe w domu uszkodzonym podczas gradobicia).

Osiedle ma dostęp do instalacji wodno – kanalizacyjnej. Nie każdy dom jest jednak wyposażony w sanitariaty. Dotyczy to także budynków, w których zamieszkują wielodzietne rodziny.

Jak ustalono, Gmina prowadzi na terenie osiedla prace remontowe, finansowane ze środków Programu na rzecz społeczności romskiej. Wsparcie z tego Programu Gmina otrzymała w latach 2012 i 2013, w wysokości, kolejno, 50 000 zł i 30 000 zł (w obu przypadkach składane przez Gminę wnioski opiewały jednak na kwotę 160 000 zł). Z tych środków finansowano m.in. wymianę stolarki w domach, wymianę pokrycia dachowego, wyposażanie pomieszczeń sanitarnych czy budowę przyłącza wodno – kanalizacyjnego.

W ocenie samych zainteresowanych, prace te planowane są jednak dość wybiórczo. Mieszkańcy osiedla twierdzą m.in., że remontowane są domy w stosunkowo dobrym stanie technicznym, podczas, gdy domy znacznie bardziej zniszczone, zamieszkiwane często przez rodziny z dziećmi, pozostawiane są bez remontu. Podobnie ma być z budową pomieszczeń sanitarnych. W tym zakresie, w ocenie Romów, Gmina także nie uwzględnia potrzeb rodzin wielodzietnych. Odpowiadając na te zarzuty Wójt Gminy zauważył, że wszystkie prace remontowe planowane są po przeprowadzeniu wizji lokalnej, na podstawie opinii Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bukowinie Tatrzańskiej, dotyczącej sytuacji materialno – bytowej rodzin z osiedla, oraz po konsultacji z Pełnomocnikiem Wojewody Małopolskiego ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Przy wyborze obiektu do remontu Gmina kieruje się zaś, przede wszystkim, stanem technicznym budynku, sytuacją i liczebnością zamieszkującej w nim rodziny, a także tym, czy i kiedy budynek ten był remontowany. Wójt zapewnił jednocześnie, że na terenie osiedla nie ma obecnie rodziny wielodzietnej, która nie otrzymałaby pomocy w zakresie poprawy warunków bytowych poprzez remont budynku lub udostępnienie kontenera mieszkalnego.

Czarna Góra: powyżej – widok budynków w gorszym stanie technicznym, na górnym zdjęciu zwraca uwagę „wykusź” wykonany w dachu budynku po lewej stronie w celu umożliwienia budowy kontenera mieszkalnego, fot. M. Sośniak

Realizacja obowiązku meldunkowego

Gmina Bukowina Tatrzańska potwierdziła przypadki odmowy zameldowania osób zamieszkałych w osiedlu w Czarnej Górze. Jak wynika z informacji udzielonej przez Wójta Gminy, odmowy zameldowania są spowodowane niemożnością przedstawienia dokumentu potwierdzającego tytuł prawny do zajmowanego lokum, co faktycznie jest jedną z przesłanek umożliwiających zameldowanie – art. 11 ust. 2 ustawy z dnia 10 kwietnia 1974 r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych (Dz.U. z 2006 r. Nr 139, poz. 993 ze zm.). Odmowy te, podobnie, jak i wnioski, mają jednak charakter ustny.

Dostęp do pomocy społecznej i zatrudnienie

Część skarg kierowanych do pracowników Biura RPO dotyczyła wysokości wypłacanych Romom zasiłków oraz ilości materiałów opałowych, wydawanych przez Gminę. Podobnie, jak w przypadku pozostałych osiedli, głównym problemem jest brak realnych możliwości znalezienia stałej pracy. Romowie utrzymują się głównie z zasiłków i pracy dorywczej.

W 2013 r. z pomocy socjalnej, świadczonej przez Ośrodek Pomocy Społecznej w Bukowinie Tatrzańskiej, skorzystały 24 rodziny romskie. Pomoc udzielana była w formie zasiłków stałych, zasiłków celowych na bieżące potrzeby życiowe, zasiłków celowych na zakup żywności czy zasiłków celowych wypłacanych z tytułu zdarzenia losowego (gradobicia). Częstą formą pomocy było opłacanie składek na ubezpieczenie zdrowotne. W efekcie, w ubiegłym roku Romowie skorzystali ze świadczeń pomocy społecznej w łącznej wysokości ok. 60 000 zł.

Z zapewnień kierownictwa Ośrodka wynikało, że wszystkie rodziny korzystające z pomocy finansowej objęto także pracą socjalną. W szczególności, mieszkańcom osiedla udzielano pomocy w załatwianiu różnych spraw urzędowych czy kompletowaniu niezbędnej w tych sprawach dokumentacji.

Dostęp do edukacji

Obowiązek szkolny realizuje 10 dzieci. Wszystkie chodzą do Szkoły Podstawowej w Czarnej Górze. Gmina zatrudnia asystentkę romską oraz nauczyciela wspomagającego, który pracuje z dziećmi z klas I – III. Romowie źle jednak oceniają panującą w szkole atmosferę. Ich zdaniem, dzieci bywają przez niektórych nauczycieli szykanowane wyłącznie ze względu na pochodzenie etniczne. Rodzice nie podali jednak konkretnych przykładów takiego zachowania. Żadne skargi w tym zakresie nie wpływały także do Urzędu Gminy.

Dużym problemem dla Romów, a także dla innych okolicznych mieszkańców, było zamknięcie przedszkola w Czarnej Górze. Działo ono do sierpnia

2013 r. i, co w tym przypadku istotne, znajdowało się w bezpośrednim sąsiedztwie osiedla romskiego. Obecnie oddział przedszkolny istnieje w Szkole Podstawowej w Czarnej Górze, a najbliższe przedszkole znajduje się w Jurgowie, oddalonym o ok. 5 km od Czarnej Góry. Spośród dzieci romskich opieką przedszkolną objętych jest aktualnie 6 dzieci w wieku 5 i 6 lat. Młodsze do przedszkoli nie uczęszczają.

Wójt Gminy, poproszony o wyjaśnienie sprawy likwidacji przedszkola w Czarnej Górze, ocenił, że przedszkole to, pomimo 12 lat istnienia, nie spełniło oczekiwanej roli i skutkowało odizolowaniem dzieci romskich od ich rówieśników. W ostatnim roku funkcjonowania przedszkola zapisanych do niego było 6 dzieci, wyłącznie z osiedla w Czarnej Górze. Pozostali mieszkańcy Gminy nie byli zainteresowani posyłaniem dzieci do tej placówki. Tymczasem koszty utrzymania przedszkola w 2012 r. wynosiły ponad 50 000 zł. Z tych powodów, jak wyjaśnił Wójt, władze Gminy, po zasięgnięciu opinii Biura Wojewody Małopolskiego, zdecydowały się zamknąć oddział przedszkolny na osiedlu romskim.

6. Zadział (gmina Szaflary)

Warunki bytowe

Spośród wizytowanych osiedli romskich, osiedle w Zadziale sprawia zdecydowanie najlepsze wrażenie. Większość domów utrzymana jest w dobrym, lub wręcz bardzo dobrym stanie technicznym. W ciągu ostatnich 10 lat Gmina ustawiła na terenie osiedla 7 kontenerów mieszkalnych, z których część została przez mieszkańców obudowana i otynkowana. Uwagę zwracają przy tym najnowsze, postawione w latach 2011–2012, dwukondygnacyjne kontenery o powierzchni mieszkalnej ok. 60 m², których jakość gwarantuje mieszkańcom stosunkowo wysoki standard zamieszkania.

**Zadział: jeden z kontenerów mieszkalnych umieszczonych na osiedlu w latach 2011-2012,
fot. M. Sośniak**

Także i w tym przypadku Romowie zwracali jednak uwagę na konieczność przeprowadzenia remontów. W większości były to drobne usterki, które mieszkańcy mogliby reperować we własnym zakresie. Zdaniem mieszkańców, Gmina na takie prace się jednak nie godzi. Swoje stanowisko Gmina tłumaczyć ma tym, że część kontenerów jest jeszcze objęta gwarancją. Inaczej problem ten przedstawił Wójt Gminy Szaflary. Przypomniawszy, że osoby zamieszkujące w kontenerach korzystają z nich na podstawie umów użyczenia, w których zobowiązali się do użytkowania kontenerów zgodnie z przeznaczeniem, utrzymywania ich w należytym stanie i wykonywania na własny koszt wszelkich napraw oraz ponoszenia nakładów niezbędnych do zachowania przedmiotu użyczenia w stanie nie pogorszonym.

Poza zakupem kontenerów mieszkalnych, w latach 2011–2013 Gmina prowadziła także prace remontowe w pozostałych budynkach. Polegały one m.in. na wymianie podłóg, wykonywaniu termoizolacji czy montażu instalacji grzewczych i elektrycznych. Koszty tych prac pokrywano z budżetu gminy oraz środków pochodzących z Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce. We wskazanym okresie z Programu tego Gmina otrzymała kwotę 439 000 zł.

Do osady woda doprowadzana jest z ujęcia znajdującego się na sąsiedniej, prywatnej działce (za zgodą jej właściciela). Jak można domniemywać, jest to ujęcie głębinowe: występują bowiem okresy suszy, kiedy osada pozbawiona jest dostępu do wody. Wówczas, jak twierdzą mieszkańcy, pozostaje im pobieranie wody z pobliskiego potoku, do celów gospodarczych, oraz zakup dużej ilości wody pitnej, gdyż Gmina nie zapewnia w takich przypadkach żadnych dostaw wody zdatnej do spożycia. Co innego wynika jednak z wyjaśnień udzielonych przez Wójta Gminy. Wójt zapewnił bowiem Rzecznika, że w przypadku braku wody i po zgłoszeniu stosownego wniosku Gmina podstawia na teren osiedla beczkowóz.

Osiedle wyposażono w instalację rozprowadzającą wodę do poszczególnych domów (także kontenerów mieszkalnych). W starszych budynkach zdarza się jednak, że zimą woda w instalacji zamarza. Osiedle nie ma zaś dostępu do sieci kanalizacyjnej. Gmina nie może bowiem wykonać takiej sieci bez zgody właścicieli sąsiednich działek, przez które instalacja ta musiałaby przebiegać. Obecnie nieczystości gromadzone są w szambach, które nie są jednak regularnie opróżniane.

Problem samowoli budowlanych

Jak wynika z uzyskanych informacji, osiedle w całości znajduje się na terenie prywatnym. Z tego też powodu, Gmina odmawia utwardzenia prowadzącej przez osiedle drogi czy też zainstalowania wzdłuż niej oświetlenia. Przedstawiciel Romów wspomniał przy tym, że od kilku lat przed sądem toczy się postępowanie w sprawie zasiedzenia działki przez jej obecnych mieszkańców.

Realizacja obowiązku meldunkowego

Wójt Gminy Szaflary, zapytany przez Rzecznika o to, czy występują problemy z zameldowaniem osób mieszkających na osiedlu w Zadziale wskazał, że przypadki nieuwzględnienia wniosków o zameldowanie występują przede wszystkim wówczas, gdy wnioskodawca nie spełnia wymagań formalnych (brak wniosku na formularzu, brak zaświadczenia o wymeldowaniu z poprzedniego miejsca pobytu, brak dowodu uiszczenia opłaty skarbowej). Wójt nie wydaje jednak decyzji odmownej, ale pozostawia nieuzupełniony wniosek bez rozpoznania. Zdarzało się również, że Wójt dokonywał zameldowania wyłącznie na pobyt czasowy ze względu na zły stan techniczny budynku, w którym wnioskodawca chciał się zameldować.

Dostęp do pomocy socjalnej. Zatrudnienie

Mieszkańcy osiedla utrzymują się głównie dzięki zasiłkom socjalnym i pracom dorywczym w okolicznych gospodarstwach. Wszyscy dorośli zarejestrowani są jako bezrobotni. Podobnie, jak we wszystkich osiedlach, Romowie zwracali uwagę na dalece niewystarczającą pomoc materialną w postaci wydawanych przez Gminę materiałów opałowch.

Z informacji uzyskanych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szaflarach faktycznie wynika, że mieszkańcy osiedla romskiego w większości są objęci pomocą społeczną. Mieszkańcy otrzymują zasiłki stałe, zasiłki okresowe, zasiłki celowe i celowe specjalne oraz pomoc w postaci dożywiania, z której korzystają dzieci uczące się m.in. w zespole Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Maruszynie Dolnej. W 2013 r. Ośrodek na różnorodne świadczenia takie jak zasiłki stałe, okresowe, celowe, celowe specjalne przeznaczył kwotę ok. 90 000 zł, przy czym wydatki na zasiłek stały dla członków społeczności romskiej stanowił 7,12% całego budżetu przeznaczanego na ten cel, na zasiłek okresowy aż 56% całego budżetu, a na zasiłki celowe i celowe specjalne 29,78% budżetu.

Ośrodek udziela też pomocy w formie pracy socjalnej. Poza wsparciem w załatwianiu szeroko rozumianych spraw urzędowych, praca ta polega również na pomocy w poszukiwaniu zatrudnienia.

Kierownictwo GOPS-u zwróciło jednocześnie uwagę, że Gmina Szaflary jest terenem wiejskim, gdzie nie ma większych zakładów pracy i bezrobotni zmuszeni są podejmować prace dorywcze, szczególnie w okresie lata i wczesnej jesieni. Romowie zamieszkujący w gminie Szaflary są w większości osobami bezrobotnymi, bez prawa do zasiłków. Są to osoby bez wykształcenia i wyuczonego zawodu, dlatego znalezienie pracy stałej jest prawie niemożliwe.

Dostęp do edukacji

Na terenie osiedla zamieszkuje 17 dzieci w wieku szkolnym. Wszystkie realizują obowiązek szkolny. Uczą się w Zespole Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Maruszynie Dolnej. W Zespole tym Gmina zatrudnia dwie asystentki romskie, do zadań których należy wspieranie dzieci w nauce i pomoc szkołom w realizacji procesu nauczania względem tej grupy uczniów. Program zajęć poszerzony został o dodatkowe zajęcia z języka polskiego i historii oraz zajęcia świetlicowe w łącznym wymiarze 8 godzin tygodniowo.

Warto przy tym zwrócić uwagę na dobre relacje pomiędzy Romami a władzami szkoły podstawowej i pozostałymi rodzicami. Przy szkole działa zespół romski, regularnie organizowane są dni kultury romskiej, dzieci biorą udział w wycieczkach szkolnych, w których, w charakterze opiekunów, uczestniczą także dorośli z osiedla.

Plac zabaw na osiedlu w Zadziale, fot. M. Sośniak

II. Wnioski i rekomendacje

1. Warunki bytowe i problem samowoli budowlanych

Warunki bytowe, panujące w większości osiedli, które odwiedzili pracownicy Biura RPO, uznać należy za bardzo złe. Stan budowli mieszkalnych jest niski. W większości przypadków mieszkańcy pozbawieni są dostępu do bieżącej wody oraz kanalizacji, co nie tylko jest dla nich uciążliwe, ale też stwarza zagrożenie sanitarno – epidemiologiczne. Należy jednak podkreślić działania podejmowane przez Gminy w celu poprawy istniejącej sytuacji. W zasadzie, poza osiedlem w Koszarach – Limanowej, we wszystkich osadach trwały lub w ostatnim czasie prowadzone były prace remontowe, finansowane z pozyskiwanych przez Gminy środków pochodzących z Programu na rzecz społeczności romskiej. W wielu przypadkach prace te nie miały jednak charakteru systemowego i nie były kompleksowe. Przykładem tutaj mogą być Maszkowice, gdzie w starych i mocno zniszczonych budynkach wymieniono dachy. Powszechnie były też zastrzeżenia samych zainteresowanych co do jakości prac, sposobu ich planowania czy terminowości wykonywania.

Powyższe obserwacje rodzą pytanie, czy jednostki samorządu terytorialnego są w stanie samodzielnie i we własnym zakresie udźwignąć problem poprawy warunków bytowych społeczności romskiej, zamieszkującej na ich terenie. Sama możliwość skorzystania ze środków pochodzących z Programu na rzecz społeczności romskiej nie jest przy tym wystarczająca w sytuacji, gdy wysokość tych środków jest ograniczona i wyłącznie od decyzji władz lokalnych zależy, czy wystąpią z wnioskiem o przyznanie i uruchomienie tych środków oraz jakiego rodzaju prac wniosek taki będzie dotyczył. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na znaczne różnice w efektywności wykorzystania przez Gminy pozyskiwanych z Programu środków. Nawet biorąc pod uwagę specyfikę poszczególnych Gmin i samych osiedli romskich widoczne są różnice w zakresie prowadzonych przez Gminy prac, ich jakości, a nawet w wykorzystywanych do tego materiałach.

Po stronie jednostek samorządu terytorialnego brak jest także spójnej wizji co do tego, jak efektywnie poprawić sytuację społeczności romskiej. Negatywnym przykładem może przy tym być Gmina Łącko, gdzie jedyną propozycją ze strony władz lokalnych, która ma długofalowo pomóc Romom, zdaje się być wykup dla nich mieszkań poza terenem Gminy Łącko, czyli

de facto przeniesienie Romów poza obszar tej Gminy. Oczywiście Rzecznik w żaden sposób nie kwestionuje, że wykup mieszkań, dokonany za zgodą i w porozumieniu z samymi zainteresowanymi, może w sposób znaczący poprawić ich sytuację. Trudno podzielić jednak stanowisko Wójta, że skorzystanie z tej możliwości musi wiązać się z przeniesieniem Romów na teren innej gminy.

W ocenie Rzecznika Praw Obywatelskich konieczne jest zatem stworzenie osobnego programu, niezależnego od Programu na rzecz społeczności romskiej, którego celem byłoby wyłącznie kompleksowe zaplanowanie i sfinansowanie procesu poprawy warunków mieszkaniowo-bytowych na osiedlach romskich na terenie całej Polski. Co wydaje się istotne, program taki powinien podlegać okresowej ewaluacji. Należy przy tym stworzyć skuteczny mechanizm bieżącej kontroli nad sposobem wydatkowania pochodzących z programu środków, a także rozważyć możliwość objęcia finansowanych z Programu prac remontowo – budowlanych nadzorem technicznym.

Podniesienie poziomu życia populacji romskiej w znacznym stopniu zależy od dostępnych środków finansowych. Warto zatem w tym miejscu nadmienić, że zagadnienia związane z sytuacją społeczności Romskiej zostały uwzględnione w unijnej strategii wzrostu gospodarczego – Europa 2020. W konsekwencji działania wspierające integrację Romów będą uwzględnione także w różnych instrumentach finansowych stosowanych w Unii Europejskiej, w szczególności zaś w funduszach strukturalnych. Pożądana jest przy tym aktywność polskiego rządu w zakresie zaplanowania działań zmierzających do jak najskuteczniejszego i najefektywniejszego pozyskania tych środków.

Powtarzającym się we wszystkich osadach problemem było także istnienie samowoli budowlanych. W zasadzie na każdym osiedlu istniały budynki, które postawione zostały bez wymaganych prawem pozwoleń, na gruntach należących do samorządu terytorialnego czy osób prywatnych. Różne natomiast było podejście Gmin do kwestii samowoli. Jak wynika z poczynionych ustaleń, w żadnej z Gmin nie podjęto się legalizacji takich samowoli. Jednakże tylko w Gminie Limanowa rozpoczęto działania, które w założeniu zmierzać miały do ich wyburzenia. W ocenie Rzecznika, wspomniany wyżej program poprawy warunków mieszkaniowo – bytowych społeczności romskiej powinien także w sposób szczególny odnosić się do kwestii samowoli.

2. Trudności w realizacji obowiązku meldunkowego

W dwóch z wizytowanych osiedli (Koszary k. Limanowej i Maszkowice) pojawiły się sygnały dotyczące uniemożliwiania ich mieszkańcom realizacji obo-

wiązku meldunkowego. Gminni urzędnicy odmawiać mieli zameldowania Romów na terenie osiedli. Sami Romowie nie potrafili jednak wyjaśnić, co było powodem odmowy (sugerowali jedynie, że ma to związek z niechęcią władz gmin Limanowa i Maszkowice do społeczności romskiej). Faktem jednak jest, że większość wniosków czy próśb o zameldowanie składanych była ustnie i ustny charakter miały udzielane Romom odpowiedzi. Dlatego też jedynym sposobem przeciwdziałania opisanemu problemowi wydaje się być sukcesywne zwiększanie świadomości Romów i ich wiedzy na temat przysługujących im praw, a także ciążących na nich obowiązków.

3. Dostęp do pomocy społecznej i zatrudnienie

Romowie mieszkający w wizytowanych osiedlach korzystają ze świadczeń z pomocy społecznej. Z uwagi na ograniczone środki budżetowe wszystkie potrzeby i oczekiwania nie mogą jednak zostać zaspokojone. Do tego większość Romów nie posiada regularnego źródła dochodów. Bez wsparcia ze strony odpowiednich instytucji, takich właśnie jak ośrodki pomocy społecznej czy urzędy pracy, mieszkańcy osiedli nie mają też realnej możliwości znalezienia zatrudnienia. Niewątpliwie grupa ta znajduje się w szczególnie niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, a jakkolwiek aktywizacja zawodowa jest w tym wypadku niezwykle trudna. Powodem jest częsty brak wykształcenia, brak jakichkolwiek kwalifikacji zawodowych i doświadczenia zawodowego, a także bezradność w poruszaniu się po rynku pracy i korzystaniu z jego instrumentów. W tej sytuacji pożądane są wszelkie działania aktywizacyjne, począwszy od spotkań informacyjnych, szkoleń czy staży zawodowych po aktywne wsparcie w poszukiwaniu konkretnych ofert zatrudnienia.

4. Dostęp do edukacji

Władze oświatowe powinny nadal poświęcać szczególną uwagę zapewnieniu dzieciom narodowości romskiej należytego i wolnego od dyskryminacji dostępu do edukacji oraz stworzenia im szansy równego startu w nauce. Podstawą w tym zakresie powinno być zapewnienie dzieciom dostępu do kształcenia przedszkolnego. Dlatego też, mając na uwadze stanowisko władz Gminy Bukowina Tatrzańska w sprawie likwidacji oddziału przedszkolnego w Czarnej Górze (patrz Część I. Rozdział I, pkt 5 Raportu), niepokój Rzecznika wzbudza spadek zainteresowania nauczaniem przedszkolnym po zamknięciu tej placówki.

5. Relacje z władzami lokalnymi i Policją

Podstawowym problem w relacjach z lokalnymi władzami pozostaje ustne składanie wniosków. Taki charakter miały również negatywne odpowiedzi, na które skarżyli się przedstawiciele społeczności romskiej. Stąd też brak jest możliwości zbadania zasadności i legalności podejmowanych przez lokalne władze działań. W rozmowach z Romami pracownicy Biura RPO pouczali o konieczności składania wniosków w formie pisemnej. Ponadto w każdym z osiedli rozdano ulotki, na których wskazano adres korespondencyjny Rzecznika Praw Obywatelskich oraz numer bezpłatnej infolinii. Informowano o możliwości wysyłania kierowanych do organu pism także do wiadomości Rzecznika Praw Obywatelskich.

Poza mieszkańcami osiedla w Koszarach, którzy skarżyli się na zachowanie jednego z funkcjonariuszy Komendy Powiatowej Policji w Limanowej, Romowie nie mieli zastrzeżeń co do pracy Policji. Daje to podstawy do stwierdzenia, że organizowane przez Policję szkolenia związane z szeroko rozumianą tematyką ochrony praw człowieka, adresowane do funkcjonariuszy pełniących służbę w województwie małopolskim, przynoszą pozytywne rezultaty.

CZĘŚĆ II.
Przykładowe działania
Rzecznika Praw Obywatelskich
na rzecz ochrony praw mniejszości romskiej

Warunki bytowo-mieszkaniaowe

Ze względu na szczególnie niekorzystną sytuację, często nieporównywalną z innymi grupami obywateli, w tym także z innymi mniejszościami, problemy mniejszości romskiej w Polsce są przedmiotem stałego zainteresowania Rzecznika Praw Obywatelskich. Część problemów, z jakimi styka się ta społeczność, pozostaje nierozwiązana od wielu lat. Romowie, zwłaszcza należący do grupy Bergitka Roma, nadal egzystują na marginesie życia społecznego i bez realnych możliwości poprawy swojej sytuacji bytowej. Wizytacje przeprowadzone przez pracowników Biura RPO na terenie osiedli romskich w Koszarach k. Limanowej, Maszkowicach, Ochotnicy Górnej, Krośnicy, Czarnej Górze i Zadziale k. Szaflar potwierdziły, że mieszkańcy większości z tych osiedli żyją w warunkach urągających godności ludzkiej, bez dostępu do wodociągu czy kanalizacji, bez szans na podjęcie zatrudnienia, zdani wyłącznie na pomoc socjalną. I choć od poprzedniej wizytacji na osiedlach romskich w Małopolsce, która miała miejsce w 2007 r., wiele zmieniło się na lepsze to jednak widać, że zmiany te następują zbyt wolno i nie zaspokajają w pełni istniejących potrzeb czy oczekiwań. Przewyciężenie obecnej sytuacji jest jednak procesem długotrwałym. Poza odpowiednimi środkami finansowymi wymaga dalszego zaangażowania ze strony administracji publicznej, społeczności lokalnych, oraz – co istotne – samych zainteresowanych.

Problem ten opisany został szczegółowo w wystąpieniu Rzecznika Praw Obywatelskich z dnia 13 sierpnia 2014 r., skierowanym do Ministra Administracji i Cyfryzacji. Wystąpienie to przyniosło oczekiwane rezultaty: Minister zapowiedział, że resort zwróci się do Ministra Finansów o zwiększenie do 2016 r. kwoty rezerwy celowej na pomoc dla społeczności romskiej z przeznaczeniem na zadania remontowe i inwestycyjne (**sprawa nr V.816.52.2014.MS**).

Dostęp do edukacji

W dalszym ciągu wyzwaniem pozostaje zapewnienie dzieciom narodowości romskiej należytego i wolnego od dyskryminacji dostępu do edukacji oraz stworzenie im szansy równego startu w nauce. W tym zakresie aktualne pozostają wielokrotnie zgłaszane przez Rzecznika postulaty dotyczące zapewnienia dzieciom dostępu do kształcenia przedszkolnego i pozaszkolnego, realizującego rozszerzony program nauczania języka polskiego. Jednocześnie przeciwdziałać należy wszelkim próbom kwalifikowania dzieci narodowości romskiej do nauczania specjalnego wyłącznie z powodu trudności adaptacyjnych czy niewystarczającej znajomości języka polskiego, jak również planom tworzenia w szkołach klas czy oddziałów przeznaczonych wyłącznie dla Romów.

W tym kontekście warto przypomnieć, że problem istnienia klas przeznaczonych wyłącznie dla uczniów narodowości romskiej, zwanych potocznie klasami romskimi, badany był przez Rzecznika Praw Obywatelskich w latach 2008 – 2009. Wyniki wizytacji przeprowadzonych w szkołach podstawowych, w których istniały tego typu klasy, dały Rzecznikowi podstawę do uznania takiej organizacji nauczania za niewłaściwą. Nauczanie w klasach romskich w żaden sposób nie służyło bowiem wyrównywaniu poziomu edukacji, a groziło jedynie pogłębianiem marginalizacji uczniów romskich i narażało ich na dyskryminację i stygmatyzację. Dlatego też Rzecznik Praw Obywatelskich poparł inicjatywę wygaszenia istniejących wówczas klas romskich.

O tym, że problem takich klas pozostaje aktualny świadczy jednak przypadek jednej ze szkół podstawowych w Poznaniu. W październiku 2013 r. do Biura RPO dotarły sygnały, że w szkole planowane jest utworzenie klasy wyłącznie dla dzieci romskich, którym z powodu wieku lub braku należytej znajomości języka polskiego trudno jest odnaleźć się w klasach ogólnych. Jakkolwiek klasa taka, zgodnie z założeniem, działać miała jedynie w roku szkolnym 2013 / 2014, Rzecznik zdecydował się zająć w tej sprawie stanowisko. W piśmie skierowanym do władz oświatowych Rzecznik przedstawił aktualną jego zdaniem opinię, że umieszczanie dzieci romskich w odrębnej klasie jest rozwiązaniem dalece nieodpowiednim. Rzecznik przypomniał, że obowiązkiem władz publicznych jest zapewnienie dzieciom należytego i równego dostępu do edukacji, a funkcjonowanie klas romskich grozi jedynie pogłębianiem marginalizacji uczniów romskich. W udzielonej Rzecznikowi odpowiedzi pomysł utworzenia takiej klasy przedstawiony został jako rozwiązanie tymczasowe, mające na celu włączenie grupy uczniów pochodzenia romskiego do systemu powszechnej edukacji. Z takim podejściem Rzecznik się jednak nie zgadza, czemu dał wyraz w kolejnym wystąpieniu do władz oświatowych (**sprawa nr V.813.4.2014.MS**).

Zwalczanie negatywnych stereotypów na temat Romów

Kolejnym wyzwaniem jest przezwyciężenie niekorzystnego wizerunku Romów, jaki wpisał się w świadomość społeczną. Chcąc wpłynąć na zmianę tego wizerunku należy przede wszystkim wyeliminować negatywne stereotypy na temat tej mniejszości. Te stereotypy tkwią najczęściej u podłoża obserwowanych wśród części społeczeństwa polskiego postaw ksenofobicznych, nietolerancji czy niechęci do społeczności romskiej. Skutkiem takich postaw jest również pogłębiająca się marginalizacja Romów w życiu społecznym. W ocenie Rzecznika, jedną z przyczyn powstawania i utwierdzania się stereotypów jest brak podstawowej wiedzy o Romach, ich historii oraz tożsamości kulturowej.

Dlatego też w 2012 r. Rzecznik Praw Obywatelskich zwrócił się do Ministra Edukacji Narodowej z apelem o podjęcie, w porozumieniu ze społecznością romską, działań zmierzających do upowszechnienia podstawowej wiedzy o tej mniejszości. Za najważniejsze Rzecznik uznał przy tym uzupełnienie podręczników szkolnych oraz portali edukacyjnych o podstawowe wiadomości z zakresu historii i kultury Romów oraz wprowadzenie tej tematyki do programu nauczania wybranych przedmiotów. W odpowiedzi Rzecznik poinformowany został o zamieszczeniu na portalu Scholaris publikacji poświęconej, między innymi, mniejszości romskiej oraz o rozbudowaniu zasobów zewnętrznych portalu o odniesienia do stron poświęconych tematyce romskiej. Zapowiedziano także opublikowanie na ww. stronie poradnika dla nauczycieli z dwoma scenariuszami lekcji o kulturze Romów. Redakcja portalu, co Rzecznikowi wydaje się szczególnie istotne, nawiązać także miała kontakt ze stowarzyszeniami romskimi. Postulaty Rzecznika Praw Obywatelskich zostały zatem uwzględnione (**sprawa nr RPO-682473-V/11/MS**).

Niekorzystny wizerunek Romów utrwała także stosowana przez niektóre media praktyka polegająca na podawaniu informacji o narodowości sprawców czynów zabronionych lub osób podejrzanych o popełnienie takich czynów, gdy osoby te są pochodzenia romskiego. Przykłady takich publikacji przedstawione zostały w skardze skierowanej do Rzecznika Praw Obywatelskich przez jedną z organizacji romskich. Potwierdzały one wcześniejsze obserwacje Rzecznika. W związku z tą skargą Rzecznik zwrócił się do Przewodniczącego Rady Etyki Mediów o zbadanie zgodności wspomnianej praktyki z zasadą szacunku i tolerancji, wyrażoną w Karcie Etycznej Mediów. W swoim wystąpieniu Rzecznik zauważył, że podawanie tego typu informacji w publikacjach opisujących zdarzenia, których okoliczności nie mają żadnego związku z narodowością osób w nich uczestniczących, przyczynia się do stygmatyzacji członków mniejszości romskiej. W odpowiedzi Przewodniczący Rady podzielił zaniepokojenie publikacjami wskazującymi Romów jako sprawców przestępstw lub wykroczeń oraz podkreślił, że zamieszczanie takich informacji łamie zasady etycznego dziennikarstwa. Warto przy tym zauważyć, że od czasu podjęcia sprawy przez Rzecznika Praw Obywatelskich liczba publikacji zawierających krytykowane przez Rzecznika informacje znacznie spadła (**sprawa nr RPO-696705-V/12/MS**).

Powtarzające się napaści na Romów

Nadal niestety zdarza się, że funkcjonujące w społeczeństwie negatywne stereotypy na temat mniejszości romskiej przejawiają się w aktach wandalizmu czy wręcz czynnej agresji skierowanej przeciwko Romom. Takie przypadki budzą szczególny niepokój Rzecznika Praw Obywatelskich. Zgodnie z ugruntowaną już praktyką, niezwłocznie po tym, jak Rzecznik otrzyma jakikolwiek sygnał o podobnym zdarzeniu, występuje do władz samorządowych i właściwego komendanta Policji z prośbą o ocenę, w jaki sposób dane zdarzenie wpływa na porządek i bezpieczeństwo publiczne, a w szczególności jaki ma wpływ na położenie lokalnej społeczności romskiej. Tego typu działania Rzecznik podjął między innymi w sprawie brutalnej napaści na rodzinę romską, zamieszkałą w jednej z łódzkich dzielnic, do której doszło w październiku ub. r. Napaści dokonało kilkunastu mężczyzn, uzbrojonych w kije bejsbolowe i pochodnie, co świadczyło o tym, że akcja ta została wcześniej zaplanowana i przygotowana, a grupa sprawców działała w sposób zorganizowany (**sprawa nr RPO-750554-V/13/MS**). Podobną interwencję Rzecznik przeprowadził także w sprawie napaści na kobietę narodowości romskiej w Lesznie (**sprawa nr V.816.39.2014.MS**), pojawiających się na murach w Siemianowicach Śląskich wulgarnych napisów o wyraźnie antyromskiej treści (**sprawa nr V.816.41.2014.MS**), a także ubiegłorocznej akcji internautów, skierowanej przeciwko Romom z Andrychowa. Niestety, wkrótce po tej akcji w Andrychowie doszło do eskalacji przemocy. W konflikt zaangażowały się agresywne grupy o wyraźnie antyromskim nastawieniu, które dokonywały napaści na przypadkowe osoby. W tej sytuacji, w obawie przed dalszym wzrostem napięcia, Rzecznik Praw Obywatelskich wystąpił do Ministra Administracji i Cyfryzacji z apelem o podjęcie mediacji z udziałem władz samorządowych Andrychowa oraz przedstawicieli obu zwaśnionych społeczności (**sprawa nr V.816.53.2014.MS**).

Interwencje Rzecznika w sprawach indywidualnych

W Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich badane są także sprawy indywidualne, w których zachodzi podejrzenie, że organy władzy publicznej swoim działaniem lub zaniechaniem dopuściły się naruszenia prawa. Rzecznik Praw Obywatelskich interweniował m.in. w sprawie 70 – letniego Roma, któremu Starosta cofnął uzyskane jeszcze w latach 60 – tych ubiegłego wieku prawo jazdy po tym, jak uzyskał od Policji informację, że ten nie potrafi czytać ani pisać. W sprawie tej Samorządowe Kolegium Odwoławcze stwierdziło nieważność wydanej przez Starostę decyzji administracyjnej. Prawo jazdy wydane bowiem

zostało zgodnie z obowiązującym prawem, a kierowca w żaden sposób nie naruszał przepisów ruchu drogowego. Sam brak umiejętności czytania i pisania nie mógł zaś stanowić przesłanki do odebrania dokumentu czy skierowania jego posiadacza na egzamin kontrolny.

Sytuacja rumuńskich Romów zamieszkujących we Wrocławiu

Na tle dotychczasowej działalności Rzecznika Praw Obywatelskich na rzecz ochrony praw społeczności romskiej precedensowy charakter miała sprawa dotycząca planowanego przez władze Wrocławia wysiedlenia rumuńskich Romów z dwóch obozowisk przy ul. Kamińskiego i ul. Paprotnej. Oba obozowiska znajdują się na terenie publicznym, należącym do gminy Wrocław, a ich mieszkańcy nie dysponują żadnym tytułem prawnym do tych nieruchomości. W tym przypadku, obok dramatycznej sytuacji socjalno-bytowej, w sprawie tej pojawia się dodatkowa kwestia, jaką jest prawo pobytu tych osób, jako cudzoziemców, na terytorium Polski.

Rzecznik Praw Obywatelskich na bieżąco śledzi działania podejmowane przez władze miasta Wrocławia z zamiarem opróżnienia obozowisk przy ul. Kamińskiego i ul. Paprotnej i odzyskania zajętych przez Romów nieruchomości. W celu wypracowania optymalnego rozwiązania zaistniałej sytuacji Rzecznik osobiście spotykał się także z przedstawicielami Miasta oraz właściwych w sprawie resortów, czyli Ministerstwa Administracji i Cyfryzacji, Ministerstwa Spraw Wewnętrznych oraz Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Po spotkaniu, w kolejnych wystąpieniach Rzecznik poprosił te resorty, między innymi, o ustalenie, czy Polska ubiega się na forum europejskim o uruchomienie środków na specjalne programy pomocowe dla Romów, o rozważenie możliwości wykorzystania doświadczeń rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce przy organizacji pomocy dla cudzoziemców narodowości romskiej, a także o ocenę i ewentualne wsparcie opracowanego przez Wrocław programu adaptacyjnego adresowanego do Romów z koczowisk. Działania Rzecznika przyniosły już pierwsze rezultaty. Właściwe w sprawie resorty zainteresowały się przygotowanym przez miasto Wrocław programem adaptacyjnym, a Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji podzieliło się swoimi doświadczeniami z realizacji Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce.

W dniu 24 kwietnia 2014 r. Rzecznik Praw Obywatelskich po raz kolejny wystąpił zaś do Prezydenta Miasta Wrocławia z apelem o podjęcie wszelkich możliwych działań, które pozwoliłyby rozwiązać problem koczowisk w drodze porozumienia stron lub profesjonalnych mediacji. Rzecznik zwrócił przy tym uwagę, że to na administracji lokalnej ciąży obowiązek reagowania na tego typu sytuacje kryzysowe (**sprawa nr V.816.16.2014.MS**).

ZAŁĄCZNIKI

**Wybrane odpowiedzi organów
samorządowych na wystąpienia
Rzecznika Praw Obywatelskich
dotyczące wizytacji osiedli romskich
w Małopolsce**

TELEFONY:

centrala:

(018) 337 22 52

Wójt:

(018) 337 12 61

tel. / fax:

(018) 337 13 37

e-mail:

limanowa@ug.limanowa.pl

WÓJT GMINY
ul. Matki Boskiej Bolesnej 113
34-600 Limanowa

2013-12-23

2/2

1611147

Limanowa 16 grudnia 2013

**Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Zespół Prawa Administracyjnego
i Gospodarczego
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa**

Nasz znak: GK.7021.8.2013

Odpowiadając na pismo z dnia 25 listopada 2013 r., doręczone w dniu 29 listopada 2013 r., znak: RPO-753315-V/13/MS, w którym sformułowana została prośba o wyjaśnienie jak z perspektywy Gminy wygląda sytuacja bytowo-mieszkaniowa społeczności romskiej w Koszarach oraz podanie szczegółowych informacji i danych statystycznych dotyczących prac remontowo-budowlanych prowadzonych przez Gminę na terenie osiedla romskiego w Koszarach w ciągu ostatnich trzech lat oraz pozyskanych środków i sposobie ich wydatkowania, Wójt Gminy Limanowa przedstawia poniżej oczekiwane informacje w przedmiotowej sprawie.

W ocenie Gminy Limanowa warunki socjalne Romów zamieszkujących w Koszarach systematycznie ulegają poprawie w następstwie podejmowanych przez Gminę inicjatyw.

Zakupiony został kontener mieszkalny dla wielodzietnej rodziny w 2009 roku. Aktualnie prowadzone są prace budowlane obejmujące swoim zakresem węzeł sanitarny w budynku komunalnym Koszary 19.

Wykonano również kotłownię na paliwo stałe w kontenerze mieszkalnym. Pozwoli to ograniczyć dotychczasowe koszty ogrzewania elektrycznego.

W okresie ostatnich trzech lat Gmina wydatkowała na potrzeby społeczności romskiej w Koszarach następujące kwoty:

- 2011 r. – 124 783,77 zł łącznie, w tym na sfinansowanie letniego wypoczynku dzieci romskich na koloniach 46 302,59 zł,
- 2012 r. – 137 656,62 zł łącznie, w tym na sfinansowanie letniego wypoczynku dzieci romskich na koloniach 48 432,46 zł,
- 2013 r. – 181 500,00 zł łącznie na poprawę sytuacji bytowej w 90% pokryte dotacją z programu „Na Rzecz Społeczności Romskiej”.

TELEFONY:**centrala:**

(018) 337 22 52

Wójt:

(018) 337 12 61

tel. / fax:

(018) 337 13 37

e-mail:

limanowa@ug.limanowa.pl

Odnosząc się do podniesionego w przedmiotowym wystąpieniu problemu samowoli budowlanych, których dopuścili się Romowie na osiedlu w Koszarach w załączeniu niniejszego pisma przedkładam wystąpienie z dnia 26 maja 2011 r. Wójta Gminy Limanowa do Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Limanowej znak: GP.6724.3.10.2011 oraz pismo Powiatowego Inspektora Nadzoru Budowlanego w Limanowej z dnia 6 czerwca 2011 r. znak: NB.II.7358-90/11 będące odpowiedzią na powyższe wystąpienie Wójta Gminy.

Wyrazam przekonanie, iż powyższe wyjaśnienia potwierdzają jednoznacznie, iż Gmina Limanowa podejmuje inicjatywy, które pozwalają wspierać społeczność romską zamieszkującą na jej obszarze w sposób adekwatny do możliwości finansowych i organizacyjnych.

Mając świadomość trudności, barier i ograniczeń z jakimi borykają się Romowie Gmina stara się uruchamiać wszelkie dostępne formy wsparcia i pomocy na ich rzecz.

Z poważaniem

WÓJT GMINY

inż. Władysław Pazdan

RPO-753274/13

GMINA ŁĄCKO

OPS.070.80.2013

Łącko, dnia 18 grudnia 2013r.

Pani

Katarzyna Łakoma

Dyrektor Zespołu Prawa Administracyjnego
i Gospodarczego Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich

Stawomir Pan' Dyrektor

W związku z Pani pismem z dnia 25 listopada 2013 roku, znak: RPO-753274-V/13/MS, dziękuję za informacje o wizycie przedstawicieli Rzecznika Praw Obywatelskich na terenie osiedla romskiego w Maszkowicach. Jednocześnie ubolewam, że nie zostałem zaproszony do udziału w wyżej wymienionym spotkaniu.

Odnosnie tzw. starszej części osiedla romskiego informuje, że pierwsze budynki zostały zbudowane w połowie XX wieku. Kolejne pomieszczenia były dobudowywane przez Romów na przestrzeni wielu lat z materiałów, które nie nadawały się do tego celu. Budynki te powstały bez naszej wiedzy i uzgodnień z Gminą Łącką. Aktualnie stanowią własność zamieszkujących tam osób. Pomimo tego gmina wykonuje w prywatnych budynkach romskich stosowne remonty i czyni nieustannie starania o pozyskanie środków na ten cel. Należy dodać, że cała ta część osiedla znajduje się na terenie zalewowym.

Natomiast tzw. nowa część osiedla romskiego składająca się z czterech budynków kontenerowych powstała w 2006 roku. Z osobami zamieszkującymi te obiekty zostały podpisane umowy użyczenia, które nakładają na lokatorów obowiązek utrzymania mieszkań w dobrym stanie technicznym. Należy jednak stwierdzić, że użytkownicy kontenerów nie wywiązują się z zobowiązań zawartych w umowach, które podpisali. W tym

W kontekście decyzji dotyczących planowanych prac remontowych na osiedlu romskim, tak jak już informowałem, według nas jedyną propozycją, która mogłaby długofalowo pomóc w poprawie warunków mieszkaniowych Romów z Maszkowic, jest wykup mieszkań poza terenem Gminy Łącko, na który wyrazili zgodę mieszkańcy osiedla. W związku z tym zwracam się z prośbą do Rzecznika Praw Obywatelskich o pomoc w realizacji tego przedsięwzięcia. Jeszcze raz bardzo dziękuję za zainteresowanie się problemem społeczności romskiej w naszej gminie i liczę na bezpośrednie zaangażowanie Rzecznika w poprawę warunków mieszkaniowych Romów z Maszkowic.

Z poważaniem
Eugen Klug

1. Załączniki: 1

Otrzymują:

1. Adresat

2. a/a

Wykaz prac remontowo-budowlanych, prowadzonych przez Gminę Łącko na terenie osiedla romskiego w Maszkowicach w ciągu ostatnich trzech lat (tj. w latach 2011, 2012, 2013), w ramach rządowego Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce.

Rok	Wartość inwestycji	Sposób wydatkowania-zakres robót
2011	50 000,00	Wykonanie posadzek w 3 kontenerach mieszkalnych oraz wymiana instalacji hydraulicznej
2012	108 505,00	Wykonanie posadzki w 1 kontenerze mieszkalnym i w 1 budynku, wymiana 2 dachów na budynkach, wykonanie w 1 budynku łazienki w stanie surowym.
2013	112 912,00	Wykonanie posadzek w 2 budynkach mieszkalnych, remont 1 budynku: wymiana dachu, wykonanie tynków, posadzki cementowej, instalacji wewnętrznych, zakup i montaż drzwi i okien; wykończenie łazienki w 1 budynku; wykonanie podłogi i zakup pieca do 1 budynku.

WÓJT GMINY OCHOTNICA DOLNA

os. Dłubacze 160
34-452 Ochotnica Dolna
woj. małopolskie

RPO 753284/13

Ochotnica Dolna, 2013-12-02

BIURO RZECZNIKA
PRAW OBYWATELSKICH
Wzr. 2013-12-06
1607620

Nr.WS.00053.I.23.2013.MK.

Biuro Rzecznika Praw
Obywatelskich
Zespół Prawa Administracyjnego
i Gospodarczego

Dotyczy: Pismo z dnia 25 listopada 2013r. nr RPO-753284-V/13/MS.

W nawiązaniu do Państwa pisma z dnia 25 listopada 2013 r. uprzejmie wyjaśniam:

Gmina Ochotnica Dolna w 2005 roku przystąpiła do realizacji projektu, którego celem była poprawa warunków mieszkaniowych zamieszkałych w Ochotnicy Górnej Romów. Docelowo zgodnie z przyjętym projektem wszyscy mieszkańcy mają zamieszkać w nowo wybudowanym budynku. Środki na realizację inwestycji o łącznej wartości 1 602 354,00 pozyskane były z Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce na lata 2004/2013. Projekt był realizowany w dwóch etapach. Najpierw powstał jeden segment budynku, gdzie zakwaterowano 6 rodzin, potem drugi również dla 6 rodzin. Przy przydziałach lokali sporządzono wykazy rodzin, tak aby rodziny liczące więcej osób dostały większe lokale, a mniej liczące mniejsze przy obopólnym porozumieniu wszyscy mieszkańcy osiedla mieli zamieszkać w nowym budynku. Po otrzymaniu przydziałów młodzi Romowie, którzy założyli nowe rodziny doszli do wniosku, że im również należy się osobne mieszkanie, a przeniesienie się do starych domostw wymusi na Gminie wzięcie działań celem zabezpieczenia im odpowiednich warunków mieszkaniowych. Władze Gminy świadome liczby młodzieży na osiedlu romskim już w swoich założeniach programowych zaplanowały dla powstających nowych rodzin adaptacje strychu na nowym budynku pod lokale mieszkalne. Dodatkowo zakłada się remont tylko jednorodzinnego domu wybudowanego w 1994 r. dla rodziny, w której urodziły się wówczas: czworaczki. Nie zamierza się remontować pozostałych starych budynków ponieważ ich stan techniczny na to nie pozwala, muszą zostać wyburzone. W 2014 r., jeżeli uda się pozyskać środki z Programu Integracji Romów w Polsce na lata 2014 / 2020 zadania te winny zostać zrealizowane.

Niestety na dzień dzisiejszy trudno stwierdzić, czy program wejdzie w życie, ponieważ nie ma jeszcze podjętych stosownych uregulowań prawnych. Jeżeli nie będzie środków z programu wówczas na pewno z uwagi na ograniczone możliwości finansowe Gminy czas realizacji tych zadań się wydłuży.

Mówiąc o trudnych warunkach mieszkaniowych naszych młodych rodzin romskich zamieszkujących w starych przeznaczonych do rozbiórki domach, należy mieć na uwadze, że dwie z trzech rodzin tam zamieszkujących może z powodzeniem mieszkać obecnie w nowym budynku, jednak mieszkają w starych domach myśląc, że to zapewni im odrębne mieszkania w lokalach adoptowanych ze strychu. W jednym przypadku pięciosaobowa rodzina dostała dwupokojowe duże mieszkanie ponieważ przy przydziale mieszkań zadeklarowała że będzie mieszkać razem. Młode małżeństwo z dzieckiem obecnie mimo odpowiednich warunków nie mieszka z rodzicami, choć mają tam do dyspozycji osobny pokój. W dużym mieszkaniu mieszkają obecnie dwie dorosłe osoby, a młode małżeństwo z małym często przeziębającym się dzieckiem zamieszkuje izbę w budynku nie nadającym się praktycznie do zamieszkania.

W drugim przypadku w oddanym do użytku budynku od dwóch lat jeden lokal stoi pusty, ponieważ rodzina której został przydzielony wyprowadziła się do Wałbrzycha. Młodzi Romowie solidarnie odmawiają zajęcia tego lokalu twierdząc, że rodzina wróci. W swoim piśmie poruszając Państwo sprawę osuwiska, jego zabezpieczenie będzie możliwe dopiero po rozbiórce starych domostw. Obecnie w naszej miejscowości wiele domów pokrytych jest eternitem i jeżeli on jest cały (budynek z 1994r.) to trudno, uzasadnić potrzebę jego bezpłatnego wymienienia tylko na osiedlu romskim, jeżeli nie nakazuje tego przepis prawa. Gmina nasza jest gminą wiejską, o ograniczonych dochodach, nie ma możliwości finansowych bezpłatnej wymiany wszystkich eternitowych pokryć dachowych na swoim terenie, tym bardziej jeżeli nie zagrażają one bezpieczeństwu ludzi.

Z uwagi na podstawowe zasady współżycia społecznego Gmina przy wszelkich działaniach pomocowych dla Romów musi mieć na uwadze, aby nie doprowadzić do sytuacji, gdzie pozostała społeczność Gminy uważałaby, iż społeczność romska jest faworyzowana. To mogłoby zaszkodzić jednemu z podstawowych celów gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych jakim jest integracja grup szczególnego ryzyka z pozostałą częścią społeczeństwa. Dlatego wszelkie działania pomocowe dla Romów muszą być przez władze gminy przemyślane i służyć poprawie, a nie pogorszeniu ich sytuacji życiowych.

Kazimierz Konopka

Otrzymuje:

1 Adresat
2.a/a

Urząd Rzecznika Praw Obywatelskich
 Krasny 11
 01-430 Warszawa
 tel/fax: (0-22) 253-70-77

MN 5312.12.2013

Krościenko n.D, dnia 02.12.2013r.

2013-12-06

Biuro Rzecznika Praw

Obywatelskich

Al. Solidarności 77

00-090 Warszawa

Odpowiadając na pismo z dnia 25 listopada 2013 roku (data wpływu 28.11.2013r.) dotyczące sytuacji mieszkaniowej społeczności romskiej, zamieszkującej na osiedlu w Krośnicy, Wójt Gminy Krościenko n.D wyjaśnia co następuje:

Sytuacja socjalno-bytowa Romów powoli ale systematycznie się poprawia. Z uwagi na fakt, iż Gmina nie jest właścicielem nieruchomości na których leży część osiedla nie mamy niestety możliwości budowy nowych domów. Część działek, w czasie trwania procesu regulacji prawa własności, została zabudowana budynkami z drewna, dykty itp. Stąd ich niższy standard.

Co roku przedstawiciel Gminy oraz inspektor nadzoru ustalają z mieszkańcami osiedla najpilniejsze potrzeby. Duża migracja społeczności romskiej oraz brak konsekwencji co do podejmowanych decyzji często bywa przyczyną niezadowolenia oraz agresji (np. wyzwiska, groźby) z ich strony.

W 2011 roku ukończono budowę wodociągu i podłączono do niego wszystkie budynki, ocieplono oraz wykonano tynk elewacyjny domów w celu poprawy estetyki osiedla. Wykonano więźbę i pokrycie dachowe oraz montaż stolarki zewnętrznej. Gmina doprowadziła również wodę do budynków rodziny romskiej mieszkającej w Hałuszowej, jak również wykonała tam szereg koniecznych remontów i napraw.

W 2012 roku w ramach kontynuacji wieloletniego projektu – „inwestycje poprawiające stan higieny – roboty remontowe budynków zamieszkałych przez Romów położonych na osiedlu w Krośnicy oraz roboty remontowe budynku zamieszkałego przez Romów w Hałuszowej” wykonano: więźbę dachową wraz z pokryciem dachu blachą oraz wykonanie ścian szczytowych, montaż drzwi wejściowych, montaż stolarki drzwiowej i okiennej, wydzielono pomieszczenie higieniczno-sanitarne, wyposażenie w sanitariaty, wykonanie instalacji elektrycznej.

W 2013 roku kontynuowano rozpoczęte remonty: wymurowano ściany zewnętrzne, wykonano pokrycie dachowe, zamontowano drzwi wejściowe, okna, wykonano łazienki (komplet), wylewki, przebudowano dach, ocieplono ściany zewnętrzne oraz ocieplono sufit.

Gmina corocznie przeznaczala własne środki na poprawę warunków socjalno-bytowych Romów, ponadto uczestniczyła w „Programie na rzecz społeczności romskiej w Polsce”. Wzorem lat ubiegłych w 2014 roku planujemy kolejne inwestycje mające na celu poprawę warunków mieszkaniowych Romów z terenu naszej Gminy. Zakres prac oraz termin ich realizacji uzależniony będzie od pozyskanych na ten cel środków ze wspomnianego programu.

W załączeniu przesyłam zestawienia prac w latach 2011-2013.

Z up. Wójta
mgr Janusz Pływani
Zastępca Wójta

Otrzymują:
1. adresat
2. a/a

URZĄD GMIŚĆ
Krynek 74
34-550 Krośnice a/Umiejscow
tel/fax: 73-18) 262-36-77

W 2011 r. wykonano następujące roboty na łączną kwotę 143.665,50 złotych.

Zadanie nr 1 – remont budynków mieszkalnych w osiedlu romskim w Krośnicy:

- roboty ziemne z przewozem gruntu,
- wykonanie ław fundamentowych betonowych,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej z papy,
- wykonanie ścian budynków z bloczków z betonu komórkowego,
- wykonanie więźby dachowej w układzie jętkowym,
- deskowanie i łączenie pokrycia dachowego,
- wykonanie pokrycia dachowego blachą dachówko podobną,
- roboty rozbiórkowe pokryć dachowych i konstrukcji dachowych,
- montaż stolarki zewnętrznej z PCV,
- wykonanie ścian działowych wewnętrznych z płyt gipsowo-kartonowych na ruszcie metalowym,
- wykonanie rurociągów z tworzyw sztucznych (PP, PE, PB) o połączeniach zgrzewanych na ścianach o $\varnothing$ 20 mm,
- wykonanie rurociągów z PCV na ścianach łączonych metodą wciskową $\varnothing$ 40 mm, 50 mm, 110 mm;
- montaż zlewów, umywalk, baterii umywalkowych, muszli klozetowych,
- malowanie farbami emulsyjnymi tynków wewnętrznych,
- wykonanie ocieplenia ścian budynków płytami styropianowymi gr. 10 cm metodą lekką – moką;

Zadanie nr 2 – remont budynku mieszkalnego w Hałuszowej:

- roboty ziemne z przewozem gruntu,
- wykonanie ław fundamentowych betonowych,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej z papy,
- wykonanie ścian budynków z bloczków z betonu komórkowego,
- wykonanie płyty żelbetowej stropu,
- wykonanie zbrojenia konstrukcji żelbetowych,
- wykonanie kominów wolnostojących z cegły.

Zadanie nr 3 – rurociąg odcinek G-90

- roboty ziemne wykonywane koparkami na odkład w il. 235,20 m³,
- roboty ziemne wykonywane koparkami przedsiębiorczymi z transportem urobku sam. ciężarowymi na odległość do 1 km w il. w il. 58,80 m³,

- wykonanie rurociągu z rur ciśnieniowych PE metodą zgrzewania $\varnothing$ 90 mm dł. 490 mb,
- montaż zasuw żeliwnych kołnierzyowych z obudową $\varnothing$ 80 mm na rurociągach w il. 1 szt.,
- wykonanie hydrantu p.pożarowego $\varnothing$ 80 mm w il. 2 szt.,
- przejście rurociągu pod drogą gminną metodą przewiertu dł. 8 mb,
- przejście rurociągu pod potokiem w rurze osłonowej PE $\varnothing$ 160 mm na rurociągu $\varnothing$ 90 mm dł. 9 mb,
- przejście rurociągu pod potokiem w rurze osłonowej stalowej 159/5,6 mm na rurociągu $\varnothing$ 90 mm dł. 10 mb,
- montaż zaworów odpowietrzających z kurkiem o $\varnothing$ 50 mm w il. 2 kpl.

Dodatkowo wykonano:

- roboty ziemne – wykopy pod rurociąg w il. 78 m³,
- roboty ziemne z odwozem urobku na odległość do 1 km w il. 20 m³,
- roboty ziemne – zasypywanie wykopów wraz z zagęszczeniem gruntu w il. 58 m³,
- montaż rurociągu z rur ciśnieniowych PE $\varnothing$ 40 mm dł. 12 mb,
- wykonanie i montaż nawiertaki na istniejącym wodociągu PCV $\varnothing$ 90 mm w il. – 2 kpl.,
- montaż wodomierzy skrzydełkowych o $\varnothing$ 25 mm w il. 2 szt.,
- wykonanie studni rewizyjnych $\varnothing$ 425 mm głębokości do 2 m z rury karbowanej w il. 4 szt.,
- wykonanie przykanalików z rur PCV $\varnothing$ 150 mm dł. 72 mb oraz z rur PCV $\varnothing$ 100 mm dł. 6 mb,
- wykonanie podbudowy z kruszywa naturalnego – warstwa dolna gr. 20 cm po zagęszczeniu,
- wykonanie podbudowy z kruszywa łamanego – warstwa górna gr. 8 cm po zagęszczeniu,
- wykonanie nawierzchni betonowej (warstwa dolna i górna) gr. 17 cm na pow. 18 m²,
- wykonanie dezynfekcji rurociągów sieci wodociągowej – 3 pom.,
- wykonanie próby szczelności rurociągów,
- wykonanie oznakowania trasy wodociągu tabliczkami na murze w il. 60 kpl.,
- wykonanie oznakowania trasy wodociągu tabliczkami na słupku betonowym w il. 40 kpl.,
- wykonanie pełnej obsługi geodezyjnej zleconego zakresu robót.

W 2012 r. wykonano następujące roboty na łączną kwotę 144.255,92 złotych.

Zadanie nr 1 – remont budynków mieszkalnych w osiedlu romskim w Krośnicy:

- wzmocnienie ław fundamentowych,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej z papy,
- wykonanie ścian budynku,
- wykonanie więźby dachowej wraz z pokryciem dachowym,
- izolacja cieplna i przeciwdźwiękowa z wełny mineralnej,
- tynki zwykłe,
- wykonanie odpływu z rur PCV Ø 50 mm,
- demontaż i montaż okien i drzwi balkonowych z PCV,
- wykonanie instalacji elektrycznej wraz z wypustami na gniazda i wyłączniki,
- okładzina stropu płytami gipsowo-kartonowymi,
- izolacja cieplna i przeciwdźwiękowa z wełny mineralnej,
- montaż stolarki okiennej i drzwiowej,
- wymiana substancji ściany – ściany budynków jednokondygnacyjnych z bloczków z betonu komórkowego,
- wzmocnienie ław fundamentowych,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowej z papy,
- okładzina stropu płytami gipsowo-kartonowymi,
- roboty ziemne,
- profilowanie i zagęszczanie podłoża pod warstwy konstrukcyjne,
- montaż obrzeża o wym. 20x6 (kolor szary),
- montaż obrzeża o wym. 30x8 (kolor szary),
- wykonanie podbudowy z kruszywa łamanego – warstwa dolna gr. 15 cm po zagęszczeniu,
- wykonanie nawierzchni chodnika z kostki brukowej gr. 6 cm (typ dwuteownik, kolor 50% szary i 50 % czerwony);

Zadanie nr 2 – remont budynku mieszkalnego w Hafuszowej:

- roboty ziemne,
- wykonanie ścieku z elementów betonowych,
- uzupełnienie obróbek blacharskich,
- wykonanie tynków cementowych zewnętrznych,

- montaż stolarki okiennej i drzwiowej,
- okładzina stropu płytami gipsowo-kartonowymi,
- izolacja cieplna i przeciwdźwiękowa z wełny mineralnej,
- wykonanie wewnętrznej instalacji elektrycznej wraz z wypustami na gniazda i wyłączniki,
- wykonanie instalacji wod.-kan.,
- montaż baterii łazienkowych,
- montaż umywalki, brodzika wraz z kabiną i ustępu typu kompakt.

W 2013 r. wykonano następujące roboty na łączną kwotę 74.803,25 złotych.

Zadanie nr 1 – remont budynków mieszkalnych w osiedlu romskim w Krośnicy:

- wykonanie łazienki wraz z wyposażeniem,
- montaż drzwi i okna,
- wykonanie wylewki,
- montaż drzwi wejściowych,
- przebudowa dachu,,
- przebudowa okna na drzwi,
- ocieplenie ścian zewnętrznych,
- wykonanie łazienki wraz z wyposażeniem,
- wykonanie ściany wewnętrznej,
- ocieplenie ścian zewnętrznych,
- docieplenie sufitu.

Zadanie nr 2 – remont budynku mieszkalnego w Hałuszowej:

- wymurowanie ścian zewnętrznych,
- wykonanie pokrycia dachowego,
- montaż drzwi wejściowych i okna,
- montaż zlewu,
- doprowadzenie wody.

Z. Wójcik
mgr inż. Janusz Wójcik
 zastępca Wójcika

URZĄD GMINY BUKOWINA TATRZAŃSKA

Bukowina Tatrzańska, dnia 19.12.2013 r.

Pani
Katarzyna Łakoma
Dyrektor Zespołu Prawa
Administracyjnego i Gospodarczego
w Biurze Rzecznika Praw
Obywatelskich
Al. Solidarności 77,
00 – 090 Warszawa

RPO- 453308/13

Znak sprawy: ZP.2512.4.2013

Dotyczy: pisma znak RPO-753308-V/13/MS.

Szanowna Pani Dyrektor

Gmina Bukowina Tatrzańska, na terenie której zamieszkują Romowie, od 2001 r. prowadzi remonty budynków w szczególności na osiedlu w Czarniej Górze z programu na rzecz społeczności Romskiej w Polsce. Od tego czasu wizerunek osiedla zmienił się diametralnie. Usunięte zostały stare zabudowania, które nie spełniały żadnych standardów mieszkaniowych, a w ich miejsce posadowione kompletnie wykończone i wyposażone kontenery mieszkalne, prowadzone były prace polegające na remoncie istniejących budynków m.in. wymiana pokryć dachowych, ocieplenie budynków, wymiana stolarki okiennej i drzwiowej, izolacje i wykonanie posadzek a także wykonywanie i remonty sanitariatów. Prace typowane są na podstawie wizji lokalnej w terenie, oraz po zasięgnięciu opinii Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Bukowinie Tatrzańskiej, dotyczącej sytuacji materialno – bytowej rodzin na osiedlu, oraz po konsultacji z pełnomocnikiem Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych. Przy wyborze remontowanych budynków kierujemy się przede wszystkim ich stanem technicznym, (przeciekające dachy, nieszczelne okna, niewłaściwe ocieplenie, itp. – trudno w budynku w którym przecieka dach instalować najpierw sanitariaty) sytuacją materialną oraz liczebnością osób w nich zamieszkujących, jak

URZĄD GMINY BUKOWINA TATRZAŃSKA

również tym czy w budynku były prowadzone przez Gminę roboty w latach ubiegłych. Nie wiem czy sugestia że remontowane przez Gminę domy są w „stosunkowo dobrym stanie” oparta jest na ocenie stanu technicznego tych obiektów, czy też na opinii samych Romów (w tym roku wymieniono przeciekające pokrycie dachowe na budynku). Budynek zgłaszany był do remontu od 2010 r., oraz został wytypowany po konsultacji z Pełnomocnikiem Wojewody ds. Mniejszości Narodowych i Etnicznych (e-mail z dnia 25.06.2013 r, oraz pismo znak BW-V.3212.2.13.2013 z dnia 12.11.2013 r.)

Potrzeby i oczekiwania wnioskujących są bardzo duże (włączając w to naprawy zniszczonych przez siebie elementów) natomiast środki z programu ograniczone. Ponadto po wykonywaniu przez Gminę remontów, czy też po posadowieniu kontenerów mieszkalnych na osiedlu, Romowie zobowiązali się do dbania o nie i wykonywanie bieżących konserwacji i napraw we własnym zakresie, trudno oczekiwać żeby Gmina np. zakupiła kontenery i dokonywała bieżących napraw przez cały okres ich użytkowania. Zły stan kontenerów wynika z samych warunków ich użytkowania, (pozywane podłogi !) nie wszyscy mieszkańcy dbają o nie należycie, a jak zaznaczyłem zostały oddane do użytku kompletne i z pełnym wyposażeniem, w tym w urządzenia sanitarne, umożliwiając właściwą egzystencję zamieszkałym w nich rodzinom.

Po sierpniowym gradobiciu na terenie naszej Gminy z inicjatywy Wójta, przy współpracy z Radą Parafialną w Bukowinie Tatrzańskiej, udało się pozyskać środki z Caritas Archidiecezji Krakowskiej, z których część przeznaczona została na remont dwóch budynków znajdujących się na osiedlu Romów w Czarnej Górze. W jednym przypadku już wymieniono pokrycie dachu z eternitu falistego który został uszkodzony przez grad, na blachę trapezową o powierzchni ok. 270,00 m², i koszcie całkowitym: 24 341,70 zł, a na drugim budynku roboty zostaną wykonane jeszcze w tym roku, o ile warunki atmosferyczne na to pozwolą.

Poniżej przedstawiam zestawienie wniosków, przyznanych środków oraz wykonanych prac z Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce w latach 2011, 2012, 2013:

Rok	Kwota wnioskowana		Kwota otrzymana		Zakres wykonanych robót
	Ilość rodzin	Ilość osób	Ilość rodzin	Ilość osób	
2011	80 000,00		0,00		Gmina nie otrzymała środków z programu.
	11	46	-	-	

URZĄD GMINY BUKOWINA TATRZAŃSKA

2012	160 000,00		50 000,00		Całkowity koszt remontu: 58 615,19 zł, w tym 8 615,19 zł środków własne Gminy: 1. Jurgów (5 osób): okna szt. 15 – 21,32 m ² ; drzwi zewnętrzne 2 szt.; drzwi wewnętrzne 5 szt. o wartości: 24 013,72 zł. 2. Osiedle w Czarnej Górze (6 osób w tym pięcioro dzieci): Łazienka o wymiarach 1,96x1,62 m, kompletny remont wraz z robotami wykończeniowymi i wyposażeniem: umywalka, kabina prysznicowa, miska ustępowa, grzejnik elektryczny, podgrzewacz pojemnościowy 50 dm ³ , zestaw hydroforowy, oraz przyłącz wody i kanalizacji o wartości: 27 234,13 zł. 3. Osiedle w Czarnej Górze (3 osoby): Wymiana elementów istniejącej ściany wraz z poszyciem i ociepleniem – 9,61 m ² , wzmocnienie fundamentów, wykonanie warstw posadzki w korytarzu i ułożenie płytek – 3,54 m ² , okładziny gipsowo kartonowe pojedynczo na stropie – 3,54 m ² o wartości: 7 367,32 zł.
	11	46	3	14	
2013	160 000,00		30 000,00		Osiedle Romów w Czarnej Górze: (1 osoba): Wymiana pokrycia o powierzchni: 92,13 m ² , wraz z obróbkami blacharskimi, Wymiana drewnianych podsiębitek, i szczytów, wraz z konstrukcją: 37,45 m ² , Remont kominów w części ponad dachem: 2 szt., Montaż rynien 24,90 m i rur spustowych 12,80 m – całkowita kwota: 30 330,41 zł.
	10	44	1	1	

Jak widać z powyższego zestawienia Gmina co roku czyni starania aby poprawić sytuację mieszkaniową – bytową rodzin romskich zamieszkałych na osiedlu w Czarnej Górze i w innych miejscowościach Gminy, w tym oczywiście rodzin wielodzietnych. Nie ma obecnie na osiedlu w Czarnej Górze rodziny wielodzietnej, która nie otrzymałaby żadnej pomocy w zakresie poprawy warunków mieszkaniowych, poprzez remont budynków, bądź posadowienie kontenera mieszkalnego. Być może nie wszystkie oczekiwania mieszkańców osiedla udało się nam spełnić, nie mniej jednak stwierdzenie że „*domy znacznie zniszczone, zamieszkiwane często przez rodziny z dziećmi, pozostawione są bez remontu*” jest co najmniej nieuprawnione w świetle działań podjętych przez Gminę na rzecz społeczności romskiej w ostatnim ponad 10 letnim okresie.

URZĄD GMINY BUKOWINA TATRZAŃSKA

Z przykrością jako Wójt Gminy, zauważam podział społeczności zamieszkującej osiedle w Czarnej Górze na dwa przeciwstawne obozy. Taka sytuacja powoduje że niezależnie od obszaru działań Wójta w zakresie pomocy indywidualnej kierowanej w stronę mieszkańców osiedla, członkowie obozu przeciwnego zawsze będą wobec tych działań artykułować krytyczne uwagi. Oczywiście nie wpływa to decydująco na działania Wójta, ale jest bez wątpienia ich dużym utrudnieniem.

Dalsze działania Gminy uzależnione będą od pozyskanych w kolejnych latach środków a planując i realizując remonty na pewno będziemy mieli na uwadze nade wszystko dobro dzieci.

Z poważaniem

WÓJT GMINY

mgr inż. Stanisław Łukaszczuk

753 135 1)

ABK-13

Biuro
Rzecznika Praw Obywatelskich
00-090 Warszawa
Al. Solidarności 77

Znak: GOPS 070/135/2013

Szaflary, dnia 18 grudnia 2013r.

W związku z pismem Biura Rzecznika Praw Obywatelskich – Zespół Prawa Administracyjnego i Gospodarczego z dnia 25 listopada 2013r. znak: RPO-753303-V/13/MS wyjaśniam co następuje:

Gmina Szaflary w roku 2011 realizowała w ramach działu „Gospodarka mieszkaniowa” dwa programy „Remont budynków mieszkalnych na osiedlu Zadział oraz” Zakup budynku kontenerowego, mieszkalnego o konstrukcji samonośnej stalowej w ramach programu wieloletniego „ Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce”

W ramach programu na dwa zadania wykorzystano kwotę 274.035 zł

Gmina Szaflary na realizację ww. zadania tj. zakup kontenera mieszkalnego o konstrukcji samonośnej stalowej na osiedle Zadział w Szaflarach wykorzystwała środki w kwocie 180.000,00 zł, z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Urząd Gminy w Szaflarach przyznane środki powiększył o kwotę 16.488 zł i postanowił o łącznym rozliczeniu środków .

Wójt Gminy Szaflary nadzór nad realizacją programu powierzył Pani Helenie Gach – Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szaflarach.

Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szaflarach – Helena Gach zwróciła się do Pana Andrzeja Mirga jako do przedstawiciela społeczności romskiej Szaflarach na os. Zadział o zorganizowanie zebrania całej ww. społeczności, na którym należy wytypować rodzinę do zamieszkania kontenera mieszkalnego.

Przy typowaniu rodziny do otrzymania nowego kontenera mieszkalnego należało się kierować się przede wszystkim:

- obecną sytuacją mieszkaniową,
- sytuacją materialną rodziny,
- wielkością rodziny i jej potrzebami.

Warunkiem budowy kontenera mieszkalnego było dostarczenie bieżącej wody oraz miejsca na wbudowanie zbiornika bezodpływowego na nieczystości ciekłe.

Do tut. Ośrodka wpłynął protokół w, którym zostało wyznaczone miejsce na posadowienie kontenera mieszkalnego dla Pani ██████████, wraz z rodziną.

Wówczas omówiono i sprecyzowano zakres robót budowlanych do wykonania.

W trybie przetargu nieograniczonego został wyłoniony wykonawca ██████████

który przedstawił ofertę rzeczowo- cenową na piętrowy pojedynczy budynek kontenerowy o lekkiej konstrukcji stalowej samonośnej.

Budynek został zamontowany zgodnie z planem została wykonana wewnątrz instalacja elektryczna, wodno - kanalizacyjna, mieszkanie ogrzewane jest za pomocą pieca węglowego do, którego podłączono instalację centralnego ogrzewania.

Wykonano roboty instalacyjno ziemne polegające na wbudowaniu zbiornika bezodpływowego na nieczystości ciekłe i wykonaniu przyłącza w budynku mieszkalno – kontenerowym.

Znacznie poprawiły się warunki mieszkalne, została doprowadzona woda bieżąca oraz został wykonany przyłącz kanalizacji, dzięki temu poprawił się byt rodziny z dziećmi, a przede wszystkim zapewniono bezpieczeństwo mieszkania, gdyż poprzedni budynek groził zawaleniu.

Powyższy budynek gwarantuje, mieszkanie i życie na odpowiednim poziomie dla rodziny Pani ██████████ wraz z konkubentem z dwójką dzieci..

Rodzina zamieszkuje ww. budynku na podstawie umowy użyczenia.

Biorący do użytkowania budynek mieszkalny zobowiązuje się do jego używania zgodnie z przeznaczeniem, oraz do utrzymania w należytym stanie.

Ponadto biorący do użytkowania budynek zobowiązuje się do wykonywania na własny koszt wszelkich napraw i ponoszenia nakładów niezbędnych do zachowania przedmiotu użyczenia w stanie nie pogorszonym.

Sytuacja bytowa. Remonty budynków mieszkalnych na osiedlu Zadział.

Gmina Szaflary na realizację ww. zadania tj. Remont budynków mieszkalnych na osiedlu Zadział w Szaflarach wykorzystwała środki w kwocie 64.000,00 zł, z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Po uzyskaniu środków finansowych i przedłożeniu oferty cenowej na roboty remontowe - instalacyjne budynków mieszkalnych na Osiedlu romskim w Szaflarach osiedle Zadział oraz po przedłożeniu kosztorysu ofertowego podpisano umowę na ww. zadanie na 64.780 zł.

Ponadto ze względu na ograniczone możliwości finansowe inwestora zakres robót został wytrącony z kosztorysu ofertowego – przetarg 2010 rok. W związku powyższym zapłata za wytrącenie kwoty nastąpiła w 2011 co stanowiło kwotę 12.767 zł

Istniały jeszcze budynki wymagające natychmiastowego remontu i modernizacji budynków osiedlowych społeczności romskiej.

Wykonanie robót opisanych poniżej znacznie podwyższył standard życia społeczności romskiej, pozwoli na przyzwoity poziom mieszkania w warunkach nie odbiegających od innych społeczności.

Wykonane remonty przyczynią się do zmniejszenia zachorowalności na osiedlu, głównie przez dzieci i starszych, wyeliminują zagrożenia epidemiologiczne wywodzące się z panującego obecnie brudu i niskiego poziomu higienicznego.

Roboty remontowo wykonano do końca listopada.

Roboty remontowo – budowlane i instalacyjne wykonano dla 3 rodzin i przedstawiają się następująco:

Rodzina [REDACTED]

- wykonanie instalacji centralnego ogrzewania wraz z montażem kotła węglowego,
- izolacja przeciwwilgociowa i termoizolacyjna posadzki kontenerze mieszkalnym,
- wykonanie podłogi panelowej,
- wykonanie wentylacji przestrzeni pod posadzką parteru kontenera mieszkalnego z możliwością otwierania w lecie i zamykania w zimie,
- wykonanie komina spalinowo wentylacyjnego, wykonanie odwodnienia dachu (rynien i rur spustowych z PCV)
- inne roboty wykończeniowe typu malowanie elewacji, obróbka blacharskie, roboty ziemne.

Rodzina [REDACTED]

Adaptacja strychu na pomieszczenia mieszkalne w szczególności:

- podniesienie i wykończenie komina spalinowo- wentylacyjnego,
- roboty ciesielskie związane, ze wzmocnieniem konstrukcji dachu i stropu,
- wykonanie izolacji przeciwwilgociowe i przeciwwodne posadzki, stropu i skosów dachowych
- montaż płyt gipsowo – korkowych
- na stropie, skosach dachowych i ściankach dachowych oraz ułożenie podłogi ślepej,
- Malowanie wewnętrzne suchych tynków,
- wykonanie elewacji z paneli typu „Siding” z uprzednim ociepleniem zewnętrzym ścian,
- wymiana pokrycia dachowego,
- wykonanie innych robót wykończeniowych (montaż parapetów, obróbki blacharskie, wentylacja),

Rodzina [REDACTED]

- budowa komina spalinowo-wentylacyjnego wraz z wykończeniem,
- rozbiorka pieca kuchennego kaflowego i dostawa i montaż kuchni węglowej na podkowie,
- wykonanie instalacji grzewczej CO,
- rozbudowa instalacji elektrycznej,
- wykonanie posadzki z płytek ceramicznych w kuchni, pokoju i łazienki,
- malowanie wewnętrzne
- termoizolacja posadzki łazienki.

Gmina Szaflary w roku 2012 również realizowała w ramach działu „Gospodarka mieszkaniowa” dwa programy „Remont budynków mieszkalnych na osiedlu Zadział oraz” Zakup budynku kontenerowego, mieszkalnego o konstrukcji samonośnej stalowej w ramach programu wieloletniego „Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce”

Wójt Gminy Szaflary nadzór nad realizacją programu powierzył Pani Helenie Gach – Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szaflarach

Gmina Szaflary na realizację ww. zadania tj. Sytuacja bytowa. Remonty budynków mieszkalnych na osiedlu Zadział wykorzystała środki w kwocie 15.000 zł z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Urząd Gminy Szaflary przyznane środki powiększył o kwotę 51.632 zł i postanowił o łącznym rozliczeniu środków

Po uzyskaniu środków finansowych i przedłożeniu oferty cenowej na roboty remontowe - instalacyjne budynku mieszkalnego na Osiedlu romskim w Szaflarach podpisano umowę na ww. zadanie, rozpoczęto remonty u [REDACTED]

Ustalono ze szczegółowy zakres prac zostanie określony w kosztorysie powykonawczym.

Zakres prac obejmował : wykończenie łazienki- demontaż i montaż wyposażenia łazienkowego i osprzętu elektrycznego. Posadzka wyrównawcza, posadzka płytek ceramicznych i okładziny ścienne z płytek ceramicznych.

W trakcie robót remontowych zakres robót się znacznie zwiększył zostało przedstawione w kosztorysie powykonawczym.

Istniały jeszcze budynki wymagające natychmiastowego remontu i modernizacji budynków osiedlowych społeczności romskiej.

Podczas wizji lokalnej w kontenerach stwierdzono, że u Pani [REDAKTOWANE] istniejący piec węglowy, bojler, instalacja CO oraz podłogi i sufit są w bardzo złym stanie technicznym.

Podobnie w kontenerze u Pana [REDAKTOWANE] piec węglowy oraz instalacja CO są bardzo mocno wyeksploatowane i uszkodzone.

Dalsza eksploatacja takich kontenerów zwłaszcza w okresie zimowym stwarza bezpośrednie zagrożenie dla mieszkańców, a nawet ich życia.

Ogłędziny fachowca hydraulika wykazały, że instalacje grzewcze wraz z piecami i bojlerem uległy w poprzednim okresie zimowym rozmrożeni, w związku z czym uszkodziły się i rozszczelnily.

W tym stanie rzeczy z uwagi na początek okresu zimowego zaszła konieczność natychmiastowego remontu w/w kontenerów we wskazanym zakresie dla zapewnienia bezpieczeństwa zdrowia i życia ich mieszkańców.

Szczegółowy zakres prac został określony w kosztorysie powykonawczym.

Powyższe zadanie zostało wykonane z zadań własnych gminy.

Wykonanie robót opisanych powyżej znacznie podwyższyło standard życia społeczności romskiej, pozwoli na przyzwoity poziom mieszkania w warunkach nie odbiegających od innych społeczności.

Roboty remontowo – budowlane i instalacyjne wykonano dla 3 rodzin.

Gmina Szaflary na realizację ww. zadania tj. zakup kontenera mieszkalnego o konstrukcji samonośnej stalowej na osiedlu Zadział w Szaflarach wykorzystwała środki w kwocie 180.000,00 zł, z Małopolskiego Urzędu Wojewódzkiego w Krakowie.

Urząd Gminy w Szaflarach przyznane środki powiększył o kwotę 24.681 zł i postanowił o łącznym rozliczeniu środków.

Wójt Gminy Szaflary nadzór nad realizacją programu powierzył Pani Helenie Gach – Kierownikowi Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szaflarach.

Kierownik Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Szaflarach – Helena Gach zwróciła się do Pana Andrzeja Mirgi, jako do przedstawiciela społeczności romskiej Szaflarach na os. Zadział o zorganizowanie zebrania całej ww. społeczności, na którym należy wytypować rodzinę do zamieszkania kontenera mieszkalnego.

Przy typowaniu rodziny do otrzymania nowego kontenera mieszkalnego należało się kierować się przede wszystkim:

- obecną sytuacją mieszkaniową,
- sytuacją materialną rodziny,
- wielkością rodziny i jej potrzebami.

Warunkiem budowy kontenera mieszkalnego było dostarczenie bieżącej wody oraz miejsca na budowanie zbiornika bezodpływowego na nieczystości ciekłe.

Do tut. Ośrodka wpłynął protokół w, którym zostało wyznaczone miejsce na posadowienie kontenera mieszkalnego dla Pana [REDAKTOWANE] wraz z rodziną.

Wówczas omówiono i sprecyzowano zakres robót budowlanych do wykonania.

W trybie przetargu nieograniczonego został wyłoniony wykonawca [REDAKTOWANE] który przedstawił ofertę rzeczowo- cenową na piętrowy pojedynczy budynek kontenerowy o lekkiej konstrukcji stalowej samonośnej.

Budynek został zamontowany zgodnie z planem, została wykonana wewnątrz instalacja elektryczna, wodno - kanalizacyjna, mieszkanie ogrzewane jest za pomocą pieca węglowego do którego podłączono instalację centralnego ogrzewania.

Wykonano roboty instalacyjno ziemne polegające na wbudowaniu zbiornika bezodpływowego na nieczystości ciekłe i wykonaniu przyłącza w budynku mieszkalno - kontenerowym.

Znacznie poprawiły się warunki mieszkalne została doprowadzona woda bieżąca oraz został wykonany przyłącz kanalizacji.

Dzięki temu został poprawiony byt rodziny z dziećmi, a przede wszystkim zapewniono bezpieczeństwo mieszkania.

Powyższy budynek gwarantuje mieszkanie i życie na odpowiednim poziomie dla rodziny Pana [REDAKTOWANE] wraz z konkubinią z dwójką dzieci..

Rodzina zamieszkuje ww. budynku na podstawie umowy użyczenia.

Biorący do używania budynek mieszkalny zobowiązuje się do jego używania zgodnie z przeznaczeniem, oraz do utrzymania w należyтым stanie.

Ponadto biorący do używania budynek zobowiązuje się do wykonywania na własny koszt wszelkich napraw i ponoszenia nakładów niezbędnych do zachowania przedmiotu użyczenia w stanie nie pogorszonym.

Gmina Szaflary w roku 2013 nie realizowała programów w ramach działu „Gospodarka mieszkaniowa” tj. „Remont budynków mieszkalnych na osiedlu. Zadział oraz” Zakup budynku kontenerowego, mieszkalnego o konstrukcji samonośnej stalowej w ramach programu wieloletniego „ Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce”;

Odnosząc się do problemu związanego z remontami domów i mieszkań Romów zamieszkałych na terenie Osiedla Zadział przedstawiciel tej społeczności został poinformowany, że Gmina Szaflary nie może czynić nakładów na nieruchomości nie stanowiące jej własności.

Odnosząc się do problemu dotyczącego dostępu do wody Gmina nie może wykonywać robót kanalizacyjnych bez zgody właścicieli działek na, których należało by wykonać ujęcia głębinowe i sieć kanalizacyjną.

W przypadku braku wody Gmina po zgłoszeniu wniosku dostarczy wodę beczkowozami.

Należy na marginesie nadmienić, że Gmina pomaga społeczności Romskiej w uregulowaniu stanu prawnego nieruchomości, na których znajdują się budynki romskich mieszkańców osiedla.

Gmina posiada dobrą znajomość problemu środowiska Romów w Szaflarach na osiedlu Zadział i nigdy nie jest obojętna na ich problemy. Stara się w miarę swoich możliwości zabezpieczyć tym mieszkańcom godziwą egzystencję.

Pragnę również nadmienić, że inni mieszkańcy Gminy potrzebują pomocy, którzy mieszkają w dużo gorszych warunkach, bowiem obserwujemy obojętność dzieci i wnuków na problemy własnych rodziców i dziadków.

**Wybrana korespondencja
dotycząca dostępu dzieci
narodowości romskiej do edukacji**

RPO-753309 / 13

URZĄD GMINY
BUKOWINA TATRZAŃSKA

Bukowina Tatrzańska, dnia 19 grudnia 2013 roku

2013 -12- 23

Pani
Katarzyna Łakoma
Dyrektor Zespołu Prawa Administracyjnego i Gospodarczego
w Biurze Rzecznika Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

1/4 NR 1610586

Dotyczy: odpowiedź na pismo znak RPO-753309-V/13/MS

Szanowna Pani Dyrektor

Odnosząc się do pisma Pani Dyrektor pragnę uszczegółowić informacje jakie przedstawiciele Rzecznika Praw Obywatelskich zebrali podczas swej wizytacji na osiedlu romskim w Czarnej Górze.

Na terenie naszej Gminy Romowie mieszkają w Czarnej Górze, w Jurgowie oraz w Białce Tatrzańskiej. Niewątpliwie największa liczba Romów zamieszkuje osiedle romskie w Czarnej Górze, stąd też największa liczba dzieci romskich naszej Gminy realizuje obowiązek szkolny w Szkole Podstawowej nr 2 w Czarnej Górze. Pozostałe dzieci romskie realizują obowiązek szkolny w Szkole Podstawowej w Jurgowie oraz w Zespole Szkół Szkole Podstawowej i Gimnazjum w Białce Tatrzańskiej. Ponadto dzieci romskie do 6-tego roku życia objęte są wychowaniem przedszkolnym w Przedszkolu Samorządowym w Jurgowie i Szkole Podstawowej nr 2 w Czarnej Górze. Ponadto w Szkole Podstawowej nr 1 w Czarnej Górze uczą się dzieci romskie sąsiedniej Gminy Łapsze Niżne. Do końca roku szkolnego 2012/2013 kilkoro dzieci realizowało obowiązek szkolny w Specjalnym Ośrodku Szkolno-Wychowawczym w Nowym Targu.

URZĄD GMINY BUKOWINA TATRZAŃSKA

Tereny naszej Gminy zamieszkiwane są przez trzy społeczności: polską, romską oraz słowacką. Sytuacja ta jednak nigdy nie powodowała niesnasek, kłótni, czy też jakichkolwiek prześladowań. Z ogromnym zdumieniem odczytuję, że dzieci romskie są w szkole szykanowane przez nauczycieli, Romowie nigdy nie zgłaszali do Gminy takich skarg. Łatwo jest oskarżać, lecz z pisma wnioskuję, że rozmówcy nie byli w stanie podać konkretnych przykładów. W 2001 roku, kiedy przystąpiliśmy do Pilotażowego programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce, to właśnie nauczyciele Szkoły Podstawowej nr 2 w Czarnej Górze, pod przewodnictwem Pani Dyrektor Ewy Dudziak, ocenili z jakimi problemami borykają się dzieci romskie i w jaki sposób można im pomóc. Nauczyciele uczący dzieci romskie, zwłaszcza ze Szkoły Podstawowej nr 2 w Czarnej Górze, uczestniczyli w szkoleniach na temat pracy z dziećmi romskimi. Wiedzę zdobytą na tych szkoleniach wykorzystują w praktyce. Przykładem takiego działania była pomoc w odrabianiu lekcji domowych – nauczyciel wspomagający spotykał się z rodzicami romskimi na osiedlu romskim i pomagał rodzicom w odrabianiu lekcji ze swymi dziećmi, niestety Romowie bardzo szybko zniechęcili się do tych zajęć, stąd nie są już one prowadzone.

Od 2001 roku wszystkie dzieci romskie, bez względu na sytuację materialną, realizujące obowiązek szkolny i przedszkolny otrzymują bezpłatnie zakupione ze środków Ministerstwa Edukacji Narodowej podręczniki, przybory szkolne, pomoce dydaktyczne, kilkakrotnie otrzymywały również odzież sportową na lekcje wychowania fizycznego oraz turnistry. Kwota przeznaczona na ten cel w 2012 roku to 14.000,00 zł, wsparciem objęto 31 uczniów romskich. Ze środków Programu na rzecz społeczności romskiej w Polsce opłacane jest ubezpieczenie NW uczniów romskich oraz dofinansowane były bilety miesięczne uczniom dojeżdżającym do szkoły w Nowym Targu, pozostała część pokrywana była ze środków Gminy. W 2012 roku na to zadanie wydano kwotę 2.867,20 zł. W roku szkolnym 2011/2012 w ramach programu Szkoła Podstawowa nr 2 w Czarnej Górze zorganizowała wspólny wyjazd uczniów tej szkoły na kolonię w Łazach. W wyjeździe tym uczestniczyli również rodzice romscy jako opiekunowie, wyjazd przyczynił się do integracji dzieci, zaś wspólny pobyt wakacyjny był okazją do poznania swych kultur i do nawiązania przyjaźni.

URZĄD GMINY BUKOWINA TATRZAŃSKA

Wyjazd to koszt rządu 46.250,00 zł. Rodzice uczniów romskich korzystają również ze środków pomocy materialnej dla uczniów.

Do końca sierpnia 2013 roku nasza Gmina prowadziła także oddział przedszkolny na osiedlu romskim w Czarnej Górze. Kwota wydatkowana w 2012 roku na funkcjonowanie tego oddziału to 51.389,62 zł, w tym z dotacji 44.195,35 zł, środki własne 7.194,27 zł. W roku szkolny 2012/2013 do oddziału tego zapisanych było 6-ciu dzieci z osiedla romskiego w Czarnej Górze. Dotacja przydzielona nam przez Małopolski Urząd Wojewódzki na 2013 rok to 21.000,00 zł. W maju 2013 roku w trakcie kontroli, przeprowadzonej przez pracowników Wojewody Małopolskiego, w oddziale tym było tylko 4-ro dzieci. Sytuacja ta zmusiła nas do ponownej analizy tematu. Przez lata funkcjonowania tego oddziału oprócz pozytywnych opinii dotyczących pracy z dziećmi docierały do nas również opinie negatywne dotyczące odizolowania dzieci romskich na osiedlu romskim. Cały program rządowy zakłada przecież integrację społeczności romskiej ze społecznością lokalną i to już na etapie najwcześniejszych lat dziecięcych, nie zaś izolację. Kilkakrotnie nauczycielka oddziału romskiego próbowała zachęcić dzieci spoza osiedla do uczestniczenia w zajęciach tego oddziału jednakże rodzice wybierali Przedszkole Samorządowe w Jurgowie lub oddział Szkoły Podstawowej nr 2 w Czarnej Górze, ponieważ placówki te zapewniają dzieciom bardzo dobre warunki lokalowe: duże przestronne, jasne sale, boiska szkolne, sale gimnastyczne oraz plac zabaw. Biorąc to pod uwagę postanowiliśmy, po zasięgnięciu opinii Biura Wojewody Małopolskiego, zamknąć oddział przedszkolny na osiedlu romskim, zaś dzieciom romskim w wieku przedszkolnym zaoferować miejsce zarówno w oddziale przedszkolnym w SP nr 2 w Czarnej Górze, jak również w Przedszkolu Samorządowym w Jurgowie. Obie te formy są dla tych dzieci bezpłatne w ramach realizacji podstawy programowej.

Zaznaczam, że dużym problemem w obydwu szkołach w Czarnej Górze jest niska frekwencja uczniów romskich na zajęciach. Tworząc oddział przedszkolny na osiedlu romskim w Czarnej Górze liczyliśmy na to, że efektem tych działań będzie zmiana podejścia Romów do edukacji, że dzieci w nim przygotowane, nie mające bariery językowej kontynuować będą bez przeszkód naukę w szkole. Po 12 latach funkcjonowania oddziału

URZĄD GMINY BUKOWINA TATRZAŃSKA

przedszkolnego na osiedlu romskim w Czarnej Górze należy stwierdzić, że nie spełnił on oczekiwanej roli. Powodował odizolowanie tych dzieci i pogłębianie się niechęci do uczestniczenia w życiu społeczności Czarnej Góry, w tym również do nauki w ogólnodostępnych szkołach.

Wszystkie dzieci mieszkające w Naszej Gminie mają zagwarantowane prawa i stworzone wszelkie możliwości do realizacji prawa dzieci do nauki. W szkołach prowadzone są dodatkowe zajęcia dla tych dzieci, w tym zajęcia z języka polskiego i matematyki dla dzieci romskich, które powróciły z zagranicy. W roku szkolnym 2012/2013 dzieci klas I-III uczestniczyły w dodatkowych zajęciach realizowanych w ramach projektu „Indywidualizacja nauczania i wychowania uczniów klas I-III szkół podstawowych w Gminie Bukowina Tatrzańska”. Gmina finansowała również nauczanie indywidualne uczniów romskich, którzy z uwagi na stan zdrowia nie mogli uczestniczyć w zajęciach szkolnych. W tym roku uczniowie gimnazjum uczestniczą w zajęciach dodatkowych w ramach projektu „Pokonajmy bariery”.

Dbając o dobro dzieci romskich Gmina zatrudnia nauczyciela wspomagającego w Szkole Podstawowej nr 2 w Czarnej Górze oraz w Gimnazjum w Białce Tatrzańskiej. Zatrudniamy również asystenta szkolnego w szkole w Czarnej Górze. Wynagrodzenia tych osób w 2012 roku to 154.905,22 zł.

Trudno oszacować wszystkie koszty jakie ponoszone są w związku z edukacją dzieci romskich ponieważ koszty ponoszone na edukację w poszczególnych szkołach w części obejmują również te ponoszone w związku z edukacją dzieci romskich.

Podsumowując pragnę dodać, że do podległego mi Urzędu nie wpłynęła żadna skarga dotycząca dostępu dzieci romskich do edukacji. Zapewniam, że dla mnie jako Wójta, i jednocześnie nauczyciela, dobro wszystkich dzieci jest sprawą priorytetową, a przedstawione działania na ich rzecz niech będą tego najlepszym dowodem.

Z poważaniem

WÓJTA GMINY

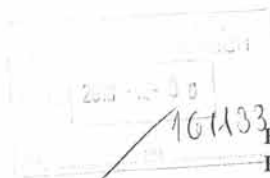
mgr inż. Szymon Lukaszewski

GMINA SZAFLARY
24-124 SZAFLARY
ul. Mikołajowski 18
50-100 Nowy Targ
wol. miasteczka

GZO.033-0.20.2013

Szaflary, dnia 23-12-2013 r.

1611332 (OPD) 753 283 / 13
Biuro
Rzecznika Praw Obywatelskich

Do Zespołu Szkoły Podstawowej i Gimnazjum w Maruszynie Dolnej na zajęcia edukacyjne uczęszcza 17 dzieci pochodzenia romskiego z Osiedla Zadział w Szaflarach. Kwota subwencji oświatowej w 2013 na uczniów mniejszości narodowych i grup etnicznych to 138 097,49 złotych.

Wykorzystano ją następująco w szkole:

- 1) zatrudnienie asystentów romskich – 2*1/2 etatu (płace, pochodne, ZFŚS)
- 2) 8 godzin tygodniowo zajęć dodatkowych (4 polonistyczne, 2 historyczne, 2 świetlicowe).

Wkład gminy w realizację projektów. W roku 2013 realizowano trzy projekty:

- 1) kontynuacja działalności zespołu romskiego Terne Čhawe” - dotacja to 4.800 złotych a wkład gminy wg kosztorysu to 3150,00 zł
- 2) „Cudze chwalicie – swego nie znacie” – poznajemy ciekawe miejsca w najbliższej okolicy dotacja - 6.800 złotych a wkład gminy – 900,00 złotych
- 3) wyposażenie uczniów pochodzenia romskiego w podręczniki i przybory szkolne - dotacja 6.000 złotych a wkład gminy – 500,00 złotych.

Projekty na rzecz społeczności romskiej ze szczególnym uwzględnieniem uczniów są realizowane w tej szkole od 2002 roku.

Dożywianie uczniów romskich w 2013 roku - 14 dzieci, koszt dożywiania finansowany w całości ze środków gminnych. Uczniowie romscy otrzymują również stypendia socjalne oraz paczki „Mikołajowe” na doroczną uroczystość organizowanej przez gminę.

Wolontariat nauczycieli: organizowanie dodatkowych zajęć o charakterze wyrównawczym, pomoc przy odrabianiu zadań, pomoc (w tym również we współpracy z GOPS) przy organizacji dojazdu na badania w PPP w Nowym Targu.

Gmina Szaflary we współpracy z dyrektorem szkoły w Maruszynie Dolnej zapewnia bardzo dobre warunki do realizacji obowiązku szkolnego dzieciom romskim. Stwarza warunki do kultywowania ich tradycji oraz do rozwiązywania zainteresowań. Uczniowie romscy uczęszczają na zajęcia edukacyjne do szkoły i otrzymują promocję. Uczniowie pochodzenia romskiego w tej szkole realizują obowiązek szkolny w oddziale przedszkolnym, w szkole podstawowej i w gimnazjum.

Do Urzędu Gminy nigdy nie wpłynęła żadna skarga dotycząca dostępu dzieci romskich do edukacji.

WDTT
Sima
mgr inż. Stanisław Simak

**Wybrana korespondencja
dotycząca trudności w realizacji
obowiązku meldunkowego**

URZĄD GMINY
BUKOWINA TATRZAŃSKA

Nasz znak: EL 5343.3.2.2014

Bukowina Tatr. 16.01.2014

00-090

Rzecznik Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
Warszawa

2014-01-21

W odpowiedzi na pismo z dnia 17.12.2013 znak RPO-753310-V/13/LK w sprawie odmowy zameldowań osób z osiedla romskiego w Czarnej Górze uprzejmie informuję:

- zdarzają się przypadki odmowy zameldowań osób z osiedla romskiego z uwagi na brak tytułów prawnych do wspomnianych budynków, większość domów wybudowanych na tym osiedlu są budynkami wybudowanymi bez żadnych zezwoleń, bez prawa własności działek i na terenie zalewowym.

Zgodnie u ustawą z dnia 10.04.1974r. o ewidencji ludności i dowodach osobistych/Dz.U. z 2006r.Nr 139.poz.993 z późn.zmianami/ art.11 pkt 2 posiada brzmienie –„przy zameldowaniu na pobyt sący osoba zgłaszająca przedstawia potwierdzenie pobytu w lokalu, dokonane przez właściciela lub inny podmiot dysponujący tytułem prawnym do lokalu oraz do wglądu dokument potwierdzający tytuł prawny do lokalu tego podmiotu. Potwierdzenia faktu pobytu osoby w lokalu dokonuje się na formularzu meldunkowym w formie czytelnego podpisu z oznaczeniem daty jego złożenia. Dokumentem potwierdzającym tytuł prawny do lokalu może być umowa cywilnoprawna, wypis z księgi wieczystej, decyzja administracyjna, orzeczenie sądu lub inny dokument poświadczający tytuł prawny do lokalu”.

Zapytania o zameldowania są ustne i ustnie są odmowy.

Beata Chowaniec
WISPEKTOR

URZĄD GMINY
31-424 SZAFIŁARY
ul. Żelazna 13
pow. Nowotarki
wielkopolskie

Nasz znak : WG.033.4.1.2014

Szaflary, dnia 21 stycznia 2014 r.

Wasz znak : RPO-753282-V/13/LK

Pani
Katarzyna Łakoma
Dyrektor Zespołu Prawa
Administracyjnego i Gospodarczego
Biuro Rzecznika Praw Obywatelskich
Al. Solidarności 77
00-090 Warszawa

W odpowiedzi na Pani pismo znak RPO-753282-V/13/LK dotyczące realizacji obowiązku meldunkowego Romów zamieszkujących Osiedle Zadział w Szaflarach uprzejmie informuję, że każda sprawa dotycząca zameldowania na tym osiedlu jest rozpatrywana indywidualnie. Ze zgłoszeniem zameldowania na pobyt stały lub czasowy osoby zgłaszającej pobyt na Osiedlu Zadział w Szaflarach zapoznawany jest Wójt Gminy Szaflary, Kierownik GOPS, przedstawiciel Romów, właściciel budynku .

Sytuacja przeludnienia mająca miejsce w niektórych budynkach znajdujących się na tym osiedlu zmusza nas do wnikliwego weryfikowania każdej sprawy.

Osoby, które zgłaszają pobyt stały, w związku z zawarciem małżeństwa z osobą zameldowaną na pobyt stały w Szaflarach na Osiedlu Zadział są meldowane na pobyt stały.

Zdarzają się przypadki meldowania na pobyt czasowy w sytuacji, gdy stan techniczny budynku, w którym ma nastąpić zameldowanie zagraża bezpieczeństwu wnioskodawcy, wymaga poprawy i remontu ze względu na to bezpieczeństwo.

W sprawach dotyczących zameldowania na Osiedlu Zadział w Szaflarach nie były wydawne decyzje administracyjne, gdyż wszczęcie postępowania meldunkowego na podstawie art. 47 ust. 2 ustawy o ewidencji ludności i dowodach osobistych z dnia 10 kwietnia 1974 r. (tekst jednolity Dz.U. z 2006 r., Nr 139, poz 993 z późn.zm.)

wymaga złożenia:

1. druku zgłoszenia zameldowania na pobyt stały lub czasowy trwający ponad trzy miesiące (w zależności jaki charakter ma pobyt osoby pod wskazanym adresem),
2. zaświadczenia o wymeldowaniu z poprzedniego miejsca pobytu stałego jeśli osoba zgłasza pobyt stały.
3. dowodu uiszczenia opłaty skarbowej w wysokości 10 zł od każdej osoby zgłaszającej zamiar zameldowania się.

Uprzejmie informuję, że pracownik Ewidencji Ludności został zobligowany do wyczerpującego i skutecznego informowania stron w kwestii meldowania na pobyt stały lub czasowy na Osiedlu Zadział w Szaflarach na podstawie zgłoszenia pobytu stałego (druk Pu-E-1) lub zgłoszenia pobytu czasowego trwającego ponad 3 miesiące (druk Pu-E-3), bądź gdy zgłoszone dane budzą wątpliwości na zasadzie art. 47 ust.2 ww. ustawy.

RADCA PRAWNY
mgr Hanna Pyzowska
KR498

Z poważaniem
Wójt
mgr inż. Stanisław Ślimak

KONWENCJA ONZ O PRAWACH OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH

Newsletter

www.rpo.gov.pl

Zapisz się!

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Aleja Solidarności 77, 00-090 Warszawa

tel.: +48 22 55 17 700

PEŁNOMOCNICY TERENOWI RPO:

Pełnomocnik Terenowy RPO w Gdańsku

ul. Chmielna 54/57, 80-748 Gdańsk, tel.: +48 58 76 47 302

Pełnomocnik Terenowy RPO w Katowicach

ul. Jagiellońska 25, 40-032 Katowice, tel.: +48 32 72 86 800

Pełnomocnik Terenowy RPO we Wrocławiu

ul. Wierzbowa 5, 50-056 Wrocław, tel.: +48 71 34 69 115

800 676 676

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

INFOLINIA OBYWATELSKA
połącz się!